

СВЕСКА II.

Сарајево, Фебруар 1894.

год. VIII.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, протопрезвитер

ХРИШЋАНСКЕ ВРЛИНЕ.

Намијењено православној српској младежи и сваком Хришћанину.

Превео и попунио:

Јован Петровић,

катихета и професор на кр. вел. гимнасији, кр. вел. реалици, и учитељској школи у Загребу, витез црногорског ордена
Књаза Данила I.

(Наставак).

7. Ћутљивост.

У трећој глави саборне посланице апостола Јакова читамо: „А језика од људи не може нико приштомити, јер је немирно зло, пуно шјета смртноснога. Њим благосиљало Бога и оца, и њим кунемо људе, који су створени по облицију Божјему. Из једних уста излази благослов и клетва. Не ваља, љубазна браќо моја, да ово тако бива“ (— 3, 8 — 10.)

Ћутљиви човјек, знајући, како се често несрећа догађа од неустегнута језика, задржава га и не да му на вољу. Свака клевета њему је противна. Рђава човјека кори он тихо, као брата, — очи у очи, али му не одузима чести, не ли-

шава га доброга имена. Он зна, да се од једне неразумне и неумјесне ријечи, рађа често веће зло, него од једне искре велики пожар.

Мотрећи погрјешке другијех људи, он се не гради судијом њиховијех дјела, већ гледа на себе и говори: „и ја сам грјешан човјек“. А ако му ко повјери тајну, он ју вјерно чува, не ће је повјерити никому. Одати туђу тајну — није поштено, а кад кад је против-законито дјело.

И у обичном животу догађа се, да многи не жале, што су ћутали, а врло многи пожале, што су говорили, кад нијесу требали. Врло нас лијепо поучава Исус син Сирахов: „Прекрати ријеч, са-

мало много (реци), буди, да знаш и ћутиш“ (гл. 32, 10). „Многи, који ћути, мудар је, а многи је због многога говора омражен. Многи ћути, што не зна одговорити, а многи ошт, што није згодно вријеме (гл. 20, 5—6.).

То значи: знај у вријеме ћутати. „Човјек мудар ћути до згоде, а безобразан и луд, не пази на вријеме“. Све то значи: мало говори, а гдје није нужно да говориш, ћути, не истрчавај с бесједом. „Бездушник се руга ближњему својему, а разуман човјек мучи“ (Приче: 11, 12.). То значи: код безумна човјека стална је свађа и клевета на друге људе, а разумни човјек мучи. И то је велика истина у животу: слушај много, но буди тврд на ријечи у опће, а зле ријечи не испуштај из уста; само ондје не жали добрих ријечи, гдје су оне нужне ради поуке млађих, и који требају паметна савјета; но никада да ријечима не увриједиш другога. За то је и написано у 140. псалму: „Постави Госиоде, стражу код језика мојега чувај врата уста мојих“. А велики молитвеник св. Јеврем Сирић научио нас је да се овако молимо: „О, Госиоде и царе, дај да увидим моје погрјешке и да не осудим брата мојега, јер си благословен во вјеки“. Ту молитву читамо ми у велики пост правећи уз то велике поклоне, зато што смо често нарушили то хришћанско правило и што смо клеветали ближњега. — Да не буде то нигда више!

8. Правда.

Код древнијех незнабошкијех народâ, Грка и Римљана, правда је била представљена у облику женске са завезанијем очима и мјерилом у руци. То је значило, да правда не смије гледати на лица, ко је шта учинио добра или зла, већ на

само дјело — је ли оно добро или није. Мјерило нам представља сравање добра са злом: да ли је више добра или зла. Но и код правде мора се пазити на милост. У Старом Завјету била је овака правда: „око за око зуб за зуб“; а Нови Завјет поставио је ово хришћанско правило: „кајање“ грјешника и не освета грјешнику, већ исправљање. Кад су довели Спаситељу жену грјешницу, коју је по закону требало камењем засути, Он јој је рекао: „иди, и више не грјеши“. Он је опростио и разбојнику на крсту. Но земаљски наш суд треба да суди по правди, да се не свети преступнику, већ да га учини само нешкодљивим за друштво, одстранити га из друштва, дати му времена на размишљавање и кајање, и, опростивши му, опет га примити у друштво; само оне људе, који се не даду никако поправити, а уз то су и опасни по друштво, треба одстранити из друштва. Кога је Бог позвао да буде судијом, на савјести његовој почива судбина преступника и његове породице, као и судба онога, кога је преступник увриједио, који је против њега устао својим пријеступом, као његов непријатељ. Судија не смије гледати на лица, не смије бити подмитљив, већ мора судити по савјести, претходно просудити о свима околностима, да се изрекне праведна осуда: да ли је крив или је невин окривљени због престапа. Но како се често догађа, да се у разнијем, нарочито у новчанијем, парницама и тужбама показује правда ондје, гдје је нема, а неправда ондје, гдје треба да је правда! Богаташ налази свагдје свиједока и пријатеља, а за сиромаша нико се не заузима и његова је ствар изгубљена. Српска пословица вели: „Ко маже, онај се и вози“. Но још је закон Божји, који је дат на гори Синајској, забранио лажну

свједочбу; с тога је велики гријех пред Богом — лажно свједочити на суду. Судите дакле судије: „ни по бабу ни по старичевима, већ по правди Бога истиннога“.

9. Поштење.

Поштеним човјеком зовемо ми онога, који увијек говори истину, не лаже, не обмањује, не дволичи, и који задату ријеч свето држи. Такови људи уживају опште уважање, но, на жалост, не иду сви њиховијем трагом. Понајвише има таквијех људи, чијој ријечи не може се никако вјеровати; они једно говоре, а друго мисле. Код некијех је лаж и обмана ушла тако у крв, као да им је урођена, тако, да непрестано говоре неистину и шта више не стиде се, кад се ухвате у лажи. Такови људи налазе у лажи сву мудрост. Највише лажи и обмане има код трговачкога народа. Још за вријеме земаљскога живота Спаситељева трговци градова Тира и Сидона били су познати као хуље и варалице, тако да се шта више и Ирод, који је и сам лажа био, срдио на њих и није волио тијех градова (Дјеј. 12. 20.), и Господ наш Исус Христос изражавао се о народу тијех градова, као о великијем грјешницима (Мат. 11. 21.; Лука 10, 13—14). Тако и јеврејски и грчки народи, по преминућству трговачки, стекли не баш лијепу славу са својијем поштењем, премда је и међу њима било људи поштених, шта више и препштених. Но с тугом у срцу морамо признати, да на рачун поштења бива и код нас што-шта непохвално. „Не превариш ли“ — веле и код нас — „не прода“. Погледајте и наше сајмове и дућане, па ћете видјети, како и ту хоће један другога да превари, и ријетко ћеш наћи трговца, који би представио своју робу онако, какова заиста јест, а већ без клетве и богмања код нас се ништа не

продаје и не купује. „Тако ми Бога“ „немак'о се с овог мјеста, кући не дошао“... „провалила се земља пода мнош“... „крепо на мјесту, к'о пас“... „не видио ни жене ни дјецe“ и т. д. и т. д. — чује се непрестано. А неке варалице усуђују се још уз то и крстити се, да уз помоћ св. крста још боље преваре. А све то виде дјеца и младеж, привикавају се на пријевару па и сами постају праве варалице и лаже. Док су још мала, лаж је њихова незнатна. Али они расту брзо, заузеће мјесто отаца... Ето одкуда толико лажâ, варалица, татова. Отац и мати ријетко уче дјецу: „увијек говорите истину, нигда не лажите“. А за што? За то, јер дјеца могу рећи родитељима: „а за што ви сами лажете, зашто сте преварили и обманули овога или онога?“

А најгоре и највеће је зло, када родитељи не само примјером већ и с намјером — макар и у шали — уче дјецу своју лагати, варати, красти. — „Гле, ко то иде к нама? Иди, Васо, реци, да ја нијесам код куће“. „Иди, сине, напаси коње на туђој ливади“. — „Иди, узми од сусједа ово или оно, да нико не дозна и не опази“. И то је код нас — на дневном реду.

— За што, брате, не засадиш себи воћа у врту?

— Засадио бих, но какву ћу отуда корист имати? Воће ће оцвастити, плод показати, а дјечурлија ће га још зелена отрести, па још и грање поломити...

А у Ческој, Моравској, па и по цијелој Славонији и Сријему око цесте су посађене шљиве и друго воће. Нанесе ли те пут у јесен кроз ове предјеле, гране се сагнуле до земље, народ иде путем и нико ни у шта не дира. Била би велика срамота, да се само једна шљива устргне.

— А за што ти, брате, не сијеш кукурузе на пољу? То је добра ствар: здрава храна и пића за стоку.

— Не могу, све би покидали и развукли још док су зелени. — И то је истина, јер код сељака не влада свуда поштење.

— А за што ти за сваку па и најмању ствар идеш к власти или судцу, или биљезнику?

— За то, што никоме не вјерујем: не напишем ли, како смо уговорили, пропадоше моји новци. На ријеч нико ништа не да и не вјерује.

Тако је сада вријеме: за све је потребно писмо. Мало је истине на свијету.

А Христос је увијек учио, да се само истина говори: „А ја вам кажем: не купите се никако; ни небом, јер је пријестол Божји; ни земљом, јер је подножје ногама његовијем, — нека буде ваша ријеч: да, да; не, не; а што је више од овога, ода зла је“ (Мат. 5, 34. 35. 37). Поставимо себи оваково непромјењљиво правило: нигда и ничим не клети се међу собом, не богмати се, не призивати узалуд свето име Божје, увијек говорити једину само истину, увијек држати задату ријеч.

И има Хришћана, који свето држе тај Хришћански закон. Они се нигда не куну. Трговци имају стално одређену цијену за своју робу, свој не велики поштени проценат, и нигда никога они не обмањују, робу показују према цијени: за већу цијену — бољу, за нижу — лошију. Код њих нема никако цењкања (погађања). Узмеш ли, — плати, а не узмеш, одлази из дућана. И таки трговци брзо се обогате: муштерија зна, да има посла са поштенијем човјеком па више купује од њега. На нашијем сајмовима Цигани и Жидови продају старе коње под младе: пи-

тају их неко вријеме са зоби, помијешаном с кречом, пораскаљају им зубе уснијаним гвожђем и куну се свијем на свијету, да су то млади коњи. Па и наши сељаци научише то од Цигана и Жидова. Кад-кад, да брата сељака превари, наш сељак договори се са Циганином или Жидовом, који продаје, на примјер, краву, као да ће ју он купити. Ево га гдје се погађа; Циганин или Јевреј зацјени одвећ скупо, он се руга њему, али се одма стапе и погађати, а последије као да не ће. Виде други, да је он већ нудио толико, па се и они упусте у погађање, а Циганин или Јевреј се позива на варалицу, говорећи: зар нијесте чули, колико ми је онај нудио. Он зна, какво је то марвинче. И ево га опет долази, па још нешто примеће, а овамо нема ни потуре у џепу. А да још боље превари сељака, Јевреј цуне варалици коју круну. И тако све почива на пријевари и на лажни. Пође ли варалици за руком да превари другог, он се тијем још хвали. Продао је ћораво кљусе под здраво; купац касније опази, да је кљусе слијено, иште натраг новце, а продава-лац му замазује очи говорећи: „зар ти нијеси видио шта си купио? У осталом, очи нијесу ни нужне, — живина не ће читати, само кад добро иде!“ И ево мјесто пребацивања варалици — смијех по цијелом вапнару. — Покушај, да тобож из забуне дадеш такоме човјеку мјесто једне форинте — петицу, не ћеш ни оком тренути, а она ће већ бити у његову џепу, и даће ти потврдну врху једне форинте. Између стотине такијех не ће ни један рећи: „ви сте се преварили: то је петица!“ А прође ли поред цркве, он се и прекрсти, а то значи, да он и не мисли на то, да је тат. Ако вађе изгубљену туђу ствар, многи и не мисли, да је треба вратити: то је, веле, моја срећа! Није тако

било код нас у старо вријеме. И ма како да је ружно говорити о томе, ипак је нужно говорити да се зло искорјени.

Родитељи треба да уче своју дјецу, да никада не лажу, не варају, не краду, да буду од ријечи. Лаки добитак лако пролази, и доноси срамоту. А што горко, у зноју лица свога, зарадиш, на томе почиња благослов Божји. Ако будеш тако учио дјецу из малена, научићеш их корисноме раду и би ће од њих добри, поштени људи. Нијемци се хвале вијерношћу и њемачко поштење постало је пословицом. И ми треба да стечемо таку славу, да и о нама говоре с таким хвалом.

Нека лаж не буде за нас искуством као код оних народа, који су се својим хиљадугодишњим животом научили и сродили се с тијем злом, већ нека она буде за нас стидом и срамотом; нека ријеч наша буде тако стална, да можемо на њој саградити и кућу, а да се не поруши.

То ће бити и, даће Бог, скоро ће бити. *Просвјета* ће донјети собом.

Ю. Штедљивост.

Док је човјек здрав треба да мисли, да се може разбољети, и када се разболи, увјериће се, како је скупо здравље и како га треба чувати, да се не изгуби. Ко је изгубио вид, тај зна, како је скупа свјетлост. Ко је преломио руку, како он завиди онима, који имају здраве руке! Тако бива и са нашом зарадом и нашијем имањем. Кад у нас иде све напријед и кад господарство наше цвате, треба да се сјетимо, да, може бити, није далеко црни дан, кад не ће ништа уродити нити ћемо ништа зарадити, већ ће требати живјети из готовине, коју смо раније спремили, да избјегнемо глади и дугу.

Говорећи овдје о штедљивости, држим, да ће врло згодно бити, ако наведемо укратко животопис Венијамина Франклина, који је био врло штедљив човјек, и први издаваоц доброга и поучнога календара.

Отац Франклинов био је у америкаанском граду Бостону сапунџија; он је имао једанаестеро дјеце, међу којима је Венијамин био мјезимац. Венијамин је био врло даровит дјечак, но отац, због сиротиње, није га могао дати на више науке, већ га је сам научио само читати и писати, да га касније даде на занат.

У ону штампарију, гдје је био млади Франклин примљен, често је долазио по послу један учени господин, и дознавши за необичну даровитост новог шегрта, давао му је за читање разне књиге, које би он, преко дан забављен послом, читао само поћу, и по недјељама. Учећи сам, много је што — шта научио, и покушавао је сам писати, но при том се трудио да тако пише, да сваки па и неки његово писмо читати и разумјети може. Старији његов брат, заслуживши нешто пџара, науми издавати часопис; Венијамин је писао у тај часопис чланке, али се није потписивао.

Сви читаоци бијаху усхићени неговим чланцима: јер су тако једноставно и тако умно били написани. Но кад је под чланцима Венијаминовијем било потписано његово име, брат његов из зависти посвађа се с њим и он, раставши се с братом, оде у Њујорк. Овдје није Франклин могао наћи посла те је био принуђен да оде на 700 миља морем у град Филадельфију. Но и овдје не могаше никако посла наћи. У својој невољи написа он писмо своме зету, представљајући му своју невољу и своју живу жељу за радом. Писмо је то било тако умно напи-

сано, да га зет његов, капетан једнога брода, случајно показа енглескому гувернеру Кајту. Овај позове Франклина к себи у Лондон, и обећа му новаца за штампарију.

Франклин пријеђе океан, али, кад дође у Лондон, показало се је да га је Кајит преварио. Изгубивши све што је имао, и претрпивши много туге и губитка, Франклин се поврати год. 1726. опет у Филадельфију. На путу преко океана, упозна се он с богатијем трговцем, који га узе к себи за помоћника. Но за годину дана умре тај трговац, и Франклин остаде опет без мјеста. Међу тијем, он није ни мислио више, да буде помоћник, јер је непрестано сањао само о штампарији, и Бог му поможе, да нађе такога човјека, с којим је почео издавати часопис, који се одма свима допао и доносио Франклину редовни доходак. Примивши се посла, он није ни једног часа дангубио већ се непрестано бавио послом, читао, писао и власторучно извршивао сваки штампарски посао, шта више и папир је из завода доносио сам у штампарију. Кад му је његов друг примјетио, да не треба, да се мори с таким прљавим послом, Франклин му је одговорио: „*Знаш, брате, — то је папир, а он је свјетлост и добро — за народ. Ја сам сретан, да могу својим рукама послужити просвјети народа*“.

И то нијесу биле празне ријечи. Својим календарима, часописом, књижицама, заиста је подигао Франклин у народу побожност, наравственост, штедљивост, поштење, искоријено је у неколико и пијанство, научио је да треба дизати школе, и њега су прозвали оцем и просвјетитељем отаџбине.

Године 1730. Франклин се ожени. Посао му иђаше добро и он постаде богатијем човјеком, но никада није напу-

штао посла с примјернога добродјетелнога начина живота.

Кад су неки питали Франклина, како је он, будући сиромаштво у младости, могао стећи тако брзо огромно имање, он би свакоме одговорио: „Ето, брате, врло лако. Купи себи арак папира, саши малу књижицу и на сваком листићу напиши по једну ријеч. И то: на 1-вом напиши: *марљивост*, на 2-гом: *ћушљивост*, на 3-ћем: *ред*, на 4-том: *одважност*, на 5-том: *штедња*, на 6-том: *љубовишљивост*, на 7-мом: *искреност*, на 8-мом: *поштење*, на 9-том: *умјереност*, на 10-том: *чистоћа* на 11-том: *душевни мир*, на 12-том *наравственост*, на 13-том: *смјерност*. — Прочитај ту књижицу сваке вечери послније молитве, и ако си које од ових 13 правила ма како нарушио, направи у књижици мали потез. На крају године прегледај, какова ти је књижица: чиста или нечиста потезима. Ако је чиста значи, да си добар човјек, а ако је много потеза у њој, саши о новој години другу књижицу, и постарај се, да на крају те године буде књижица скроз чиста, и онда ћеш бити богат и срећан“.

Један рођак Франклинов, чувши за његово богаство, написа му писмо, у коме моли да га научи како се стјече богаство. Франклин му је одговорио ово:

„Кад сам ја био још мали, добио сам једанцут од мојих рођака неколико гроша на дар. Весео због тога, потрчим одмах у дућан, да купим каку играчку, но на путу сретох једнога дјечака, гдје свира у свиралу. Ах, помислих, како је лијепа свирала! Еј, кад би ми ју он продао! И ја понудих томе дјечаку за ту свиралу сав свој новац. Дјечак тај бијаше паметнији од мене, радо ми даде свиралу, и узе сав мој новац. Престави себи моју срећу, кад сам ја по цео дан

вишао улицом и свирао! Но кад ме старија браћа и сестре запиташе, колико сам платио свиралу, и кад им ја казах, они се стадоше смијати говорећи, да сам за тај новац могао купити четири такве свирале. Онда сам тек увидио, каку сам лудорију починио, и би ми тешко око срца. Но ту свиралу послао ми је Господ да се опаметим. Од тога доба, кад би се нашло у мом џепу који новчић и кад сам хтио што купити, увијек сам помишљао: да не купим опет скупу свиралу и да не изгубим новца из џепа. Кад год би видно, да неко сједи без посла и дангуби, увијек би помислио, како је он глуп! Он је купио скупу свиралу. Кад ми мој пријатељ једне недјеље рече: „Венијамине, хајдемо да се прошетамо, да попијемо по једну чашу ракије“, ја сам у себи помислио: „ево, ово је — онај дјечко, од кога сам купио скиралу, и мјесто да одем с њим, а ја одох да слушам проповијед, а послјије читам св. Писмо, а новци моји остадоше у џепу, сачува ми се чест и здравље. Ракију и свако пиће сматрао сам ја за свиралу у рукама глупога дјечака, врло скупо плаћену за њезин неугодни глас. И оне, који имају мало новаца а љубе раскошност, купују скупо одијело и много троше на јело и пиће, ја сам и то тако поштовао као и дјечака са свиралом. Виђао сам ја и такове, који су се забављали и трошили силне новце на бучне забаве, а касније проћеравши све, пали у сиротињу. А за што? За то што су много времена и средства потрошили на свирале. И мени дође у главу ова истинита пословица: „*ко купије што му не треба, продаваће и оно што му треба*“. И занета, често сам видио, да су људи, који су били некад богати, морали продавати пошљедњу посуду, одјећу, постељу и све, да купе хљеба. Тако и ти,

пријатељу мој, сјети се увијек моје свирале: не купуј непотребних и излишних ствари, не губи узалуд ни једног часа, употребљуј једноставну, здраву храну, пиј најбоље, самијем Господом дано теби пиће, — чисту воду. А када те когод стане наговарати, да живиш друкчије, не слушај га и не иди трагом његовијем, гдје свирају скупе свирале. Особито ћеш по градовима имати прилику често срести многе људе, који узалуд троше вријеме и живот по крчмама и каванама, пијанчујући до крајности. Помисли онда, како су безумни! За своје новце купују себи гријех и срамоту! Ако имају доста новаца, — не би ли боље било да употребе тај новац на добро дјело: — да помогну сиромашу, да га заодјену, наране, и спреме сироту, да жртвују на школу, на књигу? Ето колико би се добра могло учинити, а они свирају у скупу свиралу!.. Ти не заборави, да труд доноси новац, а новац опет рађа новац. Јеси ли ти поштенијем трудом и радом стекао мало главнице, повећаћеш ју све више и више. Поштена зарада води поштењу и разумну животу, а расипност — к несрећи, подлости, пријевари, стиду и погибељи. Нигда не говори ни једне неискрене и невјерне ријечи, већ увијек — једну свету истину. Јеси ли дао ријеч, она нека је света, јер ју нарушити немаш права; ријеч твоја треба да је увијек поштена и вијерна, и људи ће те поштовати и добро ће ти бити“.

„Ја сам пропутовао пола свијета, видио сам разумне у срећи, а будале са свиралама, како сједе без хљеба. Међу тијем, не састоји се срећа у самом богатству, не у хрпама новаца, већ у срцу човјечјем. Боље је спасти онога, који је невин пао у несрећу, убрисати сузе удо-

вици или сироти, него провести ноћ код картања, у бучној пијанци“.

„Разуман човјек живи на земљи, но не окреће погледа свога од будућега живота, сјећа се, да га је Господ створио не ради ове кратке забаве на земљи, већ ради вјечности“.

„Живи и ти тако и бићеш сретан и богат“.

Тако је живио велики Франклин, и сва правила, која је написао, испуњавао је сам строго у свом животу. Он је и као 80-то годишњи старац срца свију привукао к себи. Његово румено лице бијаше огледало његове прекрасне душе. Он је био увијек весео и са собом задовољан; увијек се хранио једноставно, пио је чисту воду, носио просто одијело. Умрло је у 84-тој год. живота, и ево шта је заповједио да му се на гробни споменик напише:

„Тијело

Венијамина Франклина
штампара,

као корице старе књиге,
из које су истргнути сви листови,
без наслова и позлате,
почива овдје за храну црвима;
но само дјело не пропада.

Оно ће изаћи у новом
и бољем издању

прегледано и исправљено
Писцем“.

Разумије се Богом у вјечном животу.
Дај Боже, да сви проживе тако умно и поштено.

*

Ми смо вам испрочиједали овај кратки животопис чувенога Венијамина Франклина с тога, што је врло поучан и што очигледно показује, како треба опрезно поступати са иметком и новцем, које је Бог човјеку дао. А штедљивост —

највећа је добродјетел, како свакога човјека у опће, тако сељака нарочито.

Главна невоља многих наших сељака састоји се у томе, што они мисле: шта је то новчић? Попијмо га брата! новчић — није ништа, а сексер — ништа. Дај Боже здравља!

Јако се они варају, јер заборављају на народну пословицу: „без новчића нема форинте“. Но чујмо боље, што нам вели новчић:

— Ја нисам ништа, сиромаш сам, и ви сељаци мене не поштујете зато, јер сам тако мали и прост... Не вели само један сељак: „један новчић више или мање — то је ништа: с њим нити ћу се обогатити нити осиромашити“. — Ви боље поштујете форинту, то јој и пристоји, она је — госпођа; но и ја нијесам баш тако ништав, као што ви мислите. Идем ја из руке у руку по бијеломе свијету, био сам и врло далеко: и на Јадранском мору, и у Сарајеву, Пешти и Бечу, од Галиције па до Боке котореке. Много сам што шта видио и чуо, а имао сам прилику у свом животу наћи и тактијех људи, који су моју браћу — новчиће врло поштовали, не гледајући на то, што су малени.

Случај хтједе да се једанпут у Сарајеву нађем у цени једног сиромашног човјека на погребу. Саранише једну старицу — сироту. Скупише се људи послуже погребом на даћу и почеше разговарати се о које чему. Чујем кроз поставу, гдје неко рече: „Та шта је то новчић!“

У мени се породи радозналост да дознам, што ће даље говорити о мени људи, и стадох прислушкиват. — „Зар се је вриједно препирати? Сирота је била, ишла је по свијету с пруженом руком, људи су јој давали по један новчић, а сад гледајте, какав се капитал нашао!“

— Какав капитал?

— Та зар ви не знате?

— Не, не знамо.

— Дакле чујте ме. Покојница се звала Јелена Михајловић, била је сирота удовица, живљела је негдје на тавану; по цио дан потуцала се од куће до куће, просећи у име Христово милостињу. Оболи старица, посјетише је добри људи, призваше свештеника да јој укријени душу и спреми за вјечност, и она ускоро умрије! Пред саму смрт мољаше старица добре људе једино то, да јој метну под главу у гроб онај јастучић, на коме је увијек лежала. Мисле људи: та цијелога је живота старица купила новчиће, никуда их није трошила, је ли могуће, да послије ње не би ни једног новчића остало? Није се шетала, ни пијанчила: мора негдје бити новаца. Један се паметњаковић нађе и рече: није ли у јастучић зашила старица своје паре? Распорише јастук и нађоше у њему пуне двије хиљаде форината. И сад су ју тек саранили славно. Колико народа! Та она не имађаше никога од рода, већ је увијек живљела сама самцата.

— Може бити да није она с новчићима скупила толику своту, већ је ваљда од куда год наслиједила?“

— Никаквога наслједства у животу своје није добила: њу су сви познавали. Ни од куда није ништа добила, већ је све с новчићима скупила; слагала је један новчић на други; кад их се сакупи стотина, онда их старица промијени у форинту, те тако се напуни јастук форинтама.

— А код нашега брата новчић ништа не вриједи!

— Заиста, старица нас учи, како треба чувати новчиће, само је одвише завољела форинте, да је луда (прости

Боже) и у земљу их хтјела понијети. Опрости јој Господе grijехе!

Ево тако ја, кукавни новчић, слушајући тај разговор обрадовах се, што су ме Сарајлије поштовали, да нијесам ни ја баш тако ништав, као што неки људи мисле.

А послушајте мене, нарочито ви сељаци. Ако ти, брате, будеш спремао сваки дан по један новчић, то ће се за годину дана скупити лијена свота од 3 фор. и 65 новчића, а за 5 година са 5 процената 20 фор. и 13 новчића, за 15 година — 78 фор. 35 новч., а за 40 година — 414 фор. 83 новч. — А ако дадеш тај новац у радњу, донијеће ти и по 10 процената тако, да ће један новчић, који сачуваши сваког дана, и стечене на тај начин форинте, ако их дадеш у радњу, за 5 година добићеш 111 фор. и 25 новч., а за 40 година 1612 фор. 79 новчића. — А то је лијена свотица! Ето како треба чувати мене, сићушан новчић! А ви мене не чувате, док форинту — госпођу жалите и промијенити, а новчић носите радо у крчму. Није ли тако!

А ето ваше сељачко господарство — и није ништа друго, него штедионица, која вам даје у најмању руку 10 процената; — твој коњ зарађује, и крава ти даје млијеко, сир, скоруп, масло, и њива — ако ју нађубриш — боље роди, све је то више од 10 процената — запамтите то добро. Ко зна чувати новчић, тај ће имати и форинту, а ко не чува новчића, тај не ће нигда бити богат. А да је то тако, послушајте мене још мало.

Устанеш ли мјесто у 5 сати у јутру у 7 сати, губиш већ за та два сата у најмању руку два новчића. Понесеш ли нарамак сијена коњу, па упустиш ли и јутром и вечером неколико сламки, опет си изгубио један дио новчића. Пребије

ли слуга твој један ексер, или изгуби чивију, или другу какву маленкост у твоме господарству, а све су то новци, — новчићи, може бити тек мали дијелови новчића ти узмеш све то олако; мажеш ли кола коломазом, распеш мало коломаза данас, сјутра и прекосјутра — изнијеће ти штета читав новчић а ако и не више, станеш ли с таким маленкостима па макар то били новчићи, губити само по 1 новчић дневно, за 40 година губиш 1612 фор. 79 новчића! А како би лијепо било, кад би послје твоје или твојега оца смрти, нашло се приштеђено у новчићима 1612 ф., па макар само једна четвртина те своте, дјечици твојој!

Но то је још мали губитак, а шта да рекнемо за оне, који без ракије не могу, т. ј. управо не ће, да буду. Има и таквих сељака, који говоре: ја нијесам пијавица, Боже сачувај! Ја само ради здравља испијем дневно по једну чашицу у јутро и пред обједом; а по гдје кад кресне и жена по једну чашицу. Дневно попијемо не више од 10 новчића, а узевши укупно — и празнике и разне случајеве, би ће да потрошимо укупно не више од 15 новчића дневно на ракију. Но узмимо само 10 новчића дневно, колико ти, брате, потрошиш?

Један сексер (10 новчића) уштеђен дневно, износи за 20 година 730 фор., а за 40 година 1460 фор. а по 10 процената за 20 година износи 2190 фор., за 40 година 7300 фор. Чујеш: седам хиљада и три стотине форинти. То је — свота, велики капитал. Ти га нијеси ни видио, јер је сав прешао преко твојих руку у крчму.

То није измишљотина, то није шала већ јасан рачун, а у толико вјерац, у колико је истина да су два пута два — четири.

А ако не будеш чувао новчића или сексера — мораћеш у црне дане чинити зајам по 10 процената. А знаш ли ти, у

што ће се претворити тај зајам? То и јест зло, што многи не рачунају новчиће за новац, лако их пуштају из руку, не знајући им ни вриједности ни рачуна.

Тако је говорио новчић, и све је то права истина. Штедљивост је — права мудрост. Не дај новчића, гдје није нужно; не дај на пијанство, на лудорије; но не буди ни тврд, гдје треба дати. Не жали новчића ни фориште да поправиш своје господарство, да купиш добра коња, добро сјеме, добар плуг, лијеп пчелињак, да ти буде све разумно и лијепо уређено. Што су разумније и боље уређене потребе и оруђе твојега господарства, тим ће више донијети теби користи, донијеће ти много већи проценат. Жељезом оковано буре боље је од дрвенога, жељезни ланац бољи је од гужве; једном ријечи, што је дуго-трајније, то је и корисније и сваки дан ти се исплаћује. Док се претргне један жељезни ланац, за то вријеме претргнуће се више од сто гужава; а тако је и у свему другом. Сваки стручак сламе и сјена, сваку најмању ствар у твоме господарству чувај и не реци: то је — маленкост! То нијесу маленкости, кад их имаш, но кад не дотече до краја, како су онда и те маленкости скупе!

Колика је невоља снашла једнога човјека због тога, што није имао ни једне шибице, а није ју могао нигдје купити: село је било далеко, град — још даље. Није имао ни једне једите шибице, да благовремено присвијетли, и тако му пропаде три стотина форинала, које је у мраку изгубио. Видиш, како је скупа једна шибица, кад је нема.

Ти нијеси зими мотрио, како твој слуга даје стоци крму, како јој стере стељу у штали, како је у штали пропадала крма под ногама стоке. Не ће најамник да два пута по мало даде, већ и не

да марвинче поједе сво сијено, него му натрпа од један пут много, а у марвинчета је така нарав, да, кад има много, свлачи под ноге. Није ли истина? А зима се отегла, крма изашла, истјерати марвинче на поље не може, већ мора да купује сијено, а како је оно горко, ви добро знате.

С тога треба да је у свему штедљивост. И многи разумни господари одликују се штедљивошћу и трезноћом, они треба да служе за примјер свима, нарочито млађи треба да се од њих уче. Само, како је речено, штедљивост не треба да се извргне у скупост и лакомот, које не само да није врлина, него је гријех и вло. У свему треба да је хришћанска умјереност.

II. Богобојажљивост.

Богобојажљивим, а исто тако и наравственим човјеком зовемо ми онога, који се у свима својим дјелима, мислима и ријечима увијек сјећа, да га непрестано прати свевидеће око Божје, те с тога својим владањем не само није другима на саблазац, већ на против, животом својим, вишим достојанством своје душе, срца и ума улива својима ближњима поштовање, као примјер, који је достојан подражавања.

Дијете зовемо добрим и богобојажљивим, ако се у свему покорава својим родитељима и ништа не ради проти њиховој вољи.

Младић и дјевојка зову се богобојажљивима и наравственима, ако се они радо моле, усрдно посјећују у свете дане цркву, чувају невиност и клоне се свега, што забрањују Божје заповиједи.

Супрузи називају се богобојажљивима, кад живе међусобно у правој љубави и супрушкој вијерности, кад свето чувају брачно обећање, не расипају сво-

јега добра, не пијанчују, не руже се, не свађају се, живе, штоно ријеч, као једна душа, васпитавајући своју дјецу у раду и страху Божјем.

Богобојажљива човјека можемо одмах познати по његовијем ријечима, по његовом поштеном животу, по свима његовијем поштенијем и разборитијем дјелима. У његовој је кући мир, љубав и слога, он нема непријатеља; сама његова спољашност привлачи срце свију.

Такови људи и бијаху први Хришћани — малобројно стадо христовијех служитеља, — усред безбожнога и развратнога незнабошкога свијета. Хришћанин се могао одмах познати по својем животу, владању, својијем ријечима и обичајима, улијевајући и нехотично уважење свима према себи. У то вријеме, кад су незнабошци пијанчовали и блудно живјели, а Јудеји мрзили, презирали и варали незнабошце, бијаху Хришћани, у сравању с њима, свети, а *светима* се и називаху. Кад би незнабожац или Јевреј рекао: „тако је рекао Хришћанин,“ то је већ значило, да је речена ријеч вјерна и стална, на њу се може без икакве сумње ослонити. Хришћанин није умно ни латати ни дволечити. *Нигда се он није богмао*, а није било ни потребно, јер су сви знали, да је лаж далеко од уста његовијех, и сви су му вјеровали. Таџа — Хришћанина није нико упамтио, а ако су кога ма у најмањој крађи ухватили и кривицу му доказали, тај би одмах био искључен на годину дана из друштва Хришћана, а према околностима и на више, до савршеног поправка. Који су тако искључени због својега гријеха, не могаху присуствовати с вијернима при богослужењу, они могаху стајати у притвору скупа са *оглашенима* (који се спремаху за крштење) и одавде мораху се

Христова. За што су ти кретови подигнути? За то, да би сваки Хришћанин, пролазећи поред крета, сјетио се онога, који је на крету распет и своју драгоцену крв пролио за гријехе свију нас; да би бар открио главу своју, метнуо на себе знак крета и тако укријепљен вјером у Христа распетог, пошао даље с тврдом надом, да ће у свом дјелу, за којим је пошао, успјети. Но колико их данас има, који прођу поред крета не једанпут већ по неколико пута дневно, па и не маре за тај свети знак. А има их, на жалост и такијех, који и не знају да ли је и гдје у округу његову подигнут крст. А зашто не знају? За то, што никад нијесу, пролазећи поред крета, сјетили се своје дужности хришћанске, нијесу се Бога сјетили, — па тешко да ће се и њих Бог сјећати. Ево још један ружан обичај, који је прешао тако рећи у крв нашем народу: сретне Хришћанин на путу свога свештеника, па мјесто да га пристојно поздрави, да му приђе к руци, а он, — ако је сељак — баца мало сламе или сијена за њим, а ако је интелегентна особа, баца чиоду — ако је женска, — или дугме с одијела или пљуне за свештеником — ако је мушко. Запиташ ли га зашто то чини? одговорио би ти: „Да ме несрећа на путу не спађе“; дакле тако? Зар ћеш због свештеника свога, духовнога оца, слуге олтара Божјега, — који само благосиља а не куне — ако се сретнеш с њим — бити несретан? Зар су они, који су за вријеме земног живота Спаситељева, сретали се с њим и шта више њега пратили узастопице, бивали несрећни? Били су несрећни само Жидови, Фарисеји и књижевници, који су ишли за Христом једино тога ради, да чују шта ће говорити и чинити, па да га оптуже.

Али нијесу били несрећни они, који су радо слушали његову науку и њега тражили баш ради науке. А зашто се то тако чини данас, као што су негда чинили Жидови? Ево за што.

Јевреји чувају свој шабес, Мухамеданци — своје празнике врло строго, по нашим сељацима на своје празнике иду по сајмовима, носе свој горки труд у крчме, напуне се у градовима од разнијех ино-вјераца гаднијех ријечи, сујевјернијех обичаја, носе гад и срамоту у своје сопствено православно-хришћанско гнијездо. А свештеник нека служи св. литургију у празним зидовима. А да не служи — било би више и од више. Коме ће у празној цркви проповиједати, кога ли поучити? Без свјетлости науке Христове, без разумијевања ријечи св. литургије и догађа се свако зло: ужасно пијанство, груби и сујевјерни обичаји, честа крађа, која је по некијем нашијем мјестима тако преотела мах, да сељак не само ноћу него и дању стрепи за свога коњичка или кравицу, да их не ће тати одвести.

Ево како је дубоко пала чаравственост! Говоре: „свештеник је крив!“ А кога ће свештеник поучити, кад његови парохиијани иду недјељама и празницима у град или у крчму мјесто у цркву? И колико има такијех људи, који шта више и не желе науке, један пут у години дођу у цркву, одуширу се свом силом, ако се тражи од њих каква помоћ да се оснује школа у селу, као да се боје свјетлости Христове и хоће да погину у грјеховном калу, па и својој дјечи не даду вида.

„А има ли већег срама и стида,
Нег, своме чеду не дати вида?“

Због тога се и опажа, да је по мјестима, која су најближа граду, богобојажљивост, чиста чаравственост, права ријеткост, да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.LINILIB.RS

је младеж искварена, заклетва супрушке вјерности нарушава се, свуда влада потпуна морална трулеж, груби обичаји, безобразлук, бесавјесност. Отуда долази непоштовање свештенства, власти и свака дрзовитост. А чему се, питамо, могу научити иновјерци од неморалнога народа, гдје су цркве пуне — крчме пуне, народ одан не молитви — већ пијанству и крађи? А управ због тога, што су се ријечи Христове заборавиле, и нападају многи на вјеру православну, због тога се и нађе по који безумник, те остави вјеру својих прадједова, вјеру православну. А вјера је православна света и непорочна, као сјајно сунашце, но зли људи, искварени противницима цркве православне, као црни облаци, помрачују је и срамоте својим животом. Зар је вјера крива, ако се мрачњаци не ће ничему да поуче и да виде своју свету вјеру у њеној божанственој величини, да окусе њену сладост? Зар не ваља закон Божји, који је на Синајској гори дат, ако је за вријеме Мојсија било а и сад има варалица, хуља, убојица, клетвопреступника? Закон је добар, само је народ у својој тами јогунаст. И Мојсије, донесавши закон са горе синајске, кад је чуо, да народ пјева и игра пред златнијем телетом, бадио је у гњеву своје обје плоче из руку, и оне се разбише. Тако, није православна црква крива, ако

се и код нас нађе таме и безнаравствености, већ то, што ми слушамо непријатеље наше вјере, вјерујемо њиховом лажном учењу и злбнијем клеветам, а не слушамо нашијех духовнијех пастира, као што приличи Хришћанима, не тражимо свјетлости, не испуњавамо нашијех дужности, које нам налаже света наша вјера.

Но Бог је милостив. Сада већ свуда продире свјетлост науке. Младеж се учи по школама, чита апостол и поји духовне пјесме у цркви и код куће. Књига корисних, за народ писаних, штампана се много, само их треба набављати. Свјетлост Христова боље ће просвијетлити млађа покољења, оно ће имати топлије срце за свету нашу матер цркву, а биће и љепша наравственост. Сваки ће Хришћанин бити увјерени, да се од Господа не може сакрити ни један корак нашега живота, ни једна помисао, ни једна па и најтајнија жеља и чувство: за све, па и за сваку узалудну ријеч, одговараћемо пред Богом. Онда ће престати пијанство и груби обичаји, закон Божји проникнуће душе и тијела људи; нестаће гнуснијех порока и пријеступа, који нагрђују достојанство човјека и наступиће царство врлина, о којима смо вам писали. А у врлинама је срећа и блаженство човјека. У врлинама је — слава, богаство и дуг живот.

(Наставиће се).

ГЛАВНИ УЗРОЦИ НЕВЈЕРСТВА.

Невјерство се, по свједочењу Библије, започело одмах последије куле вавилонске и расељења народа. Још у старом завјету обраћао се Бог народу Јеврејском: „Луди мои! што поткориху ками? или чилик окорниху ками? или чилик стожиху ками? — откљадате ли! (Мих 6, 3.) које обрѣкоша шци каши ко мнѣ погрѣшнѣ? (Јеремија 2, 5). Још дуго

до рођења Христовог писао је Соломон: „рѣкоши ко неѣ полишлѣоциѣ и прако: ако глѣошлѣоциѣ рѣднѣ ели и по нѣѣ кѣдѣнѣ, акоже не бѣѣшѣ.... дѣхѣ нашѣ разлѣтѣ, ако мѣгкѣѣ коздѣхѣ.... (Прем. Сол. 2, 1—20)

С доласком Спаситељевим на земљу, када је тиха струја божанственог учења почела проницати у дубину срца човјечијег, да предруго-

јачи сву духовну природу човјечију — закипјела у њеном животу борба јудејства и незнабоштва против мирног учитеља с Његовим учењем и шљедбеницима, и та се борба пружила на дуго вријеме. Дух је човјечји створио читаву систему лажнијем теорија против извора живота, који обновљаше исту природу човјечију. У њему су нашли мјесто: дејизам, пантејизам, материјализам, атејизам и разне форме других вјеровања, која се ни мало не уздизаху над оученичких лозова ни прикормљеничких, о којима се у Соломона говори. Но побједу је већ одржао Спаситељ свијета на Голготи. Извор живота разлио се отуда по свему земаљском шару, запечативши истину своју крвљу мученика, који су за њу гоњени били. И сва лажна учења, колико их је год узрасло на бесплодним њивама, живо су се губила са историјске сцене и замјењујући једно другим, прешла су у архив, да их прашина покрије. Али гдје је она жива сила, која уздизаше и уздиже гонитеље хришћанског учења, уз пркос историји, уз пркос свима захтјевима природе човјечије? Гдје су њени коријени? — У овоме случају здрави разум не може дати бољег ријешења од оног, које је у Јеванђељу. Само „чисти срце“ Бога уздига“ говори оно.

У срцу се скрива извор Бого-познања; у срцу је почетак невјерства, а гдје је зачетак, ту се скрива и сила, која убија његов живот. Срце је обдарено могућношћу, да тежи Божанству, нагињући к њему и сву душу, и једино је оно кадро да завири у дубину духовног живота, гдје испитујући његову силу и благо, испитује и Божје опћење, откуда нам оно и даје увјерење у Биће Божје и његове откривене истине. Разум може изнијети своја права, по којима би оправдао Богом откривене истине, на пр. о Бићу личног Бога, али тачно доказати ту истину, узвисити је на степен несумњиве увјерености, он не може, јер се то не схваћа разумом, нити се узимље из спољашње природе при помоћи спољњих осјећаја, јер „Богъ ко кѣтъ жикѣтъ ниритѣнѣмъ“. Ето зашто негдје рече апостол Павле: „Срдце мѣ ко кѣрѣтѣмъ къ правдѣ“ (Рим. 10, 10). Ето такођер зашто ми чујемо из уста апологета првих вијекова Хришћанства ријечи: „покажи ми ти твојега човјека, па ћу ти ја покази мојега Бога“, — како говораше Теофил Антиохијски незнабошцу Автолику, доказујући тим јасно, да је идеја Творца урезана у срцу човјечијем.

Убјеђење о Бићу Божјем при помоћу срца није загонетно, а било би неопходно, кад би истине вјере биле производом разума и у њему кад би искључиво налазиле своје оправдање. — Не, срце се непосредно додирује с Божанством, добива живи упечаток и убјеђење у Његовом Бићу, и у колико дубље бива развиће идеје Бога, тим постаје тврђа и несумњивија увјереност у Његово Биће. Али убите ону способност к провиривању надчулног у срцу — Божанствена свјетлост неће се одазивати у човјеку. Нека срце буде хладно и неспособно, да не прима ништа духовног — разум ће у читавој васељени бадава тражити хришћанског Бога.

Али шљедује ли одавде, да Га и нема у самој ствари? Наравно — не! Збиља кад би слијепец, који не види сунчану свјетлост, почео да увјерава онога, што добро види, о апсолутном мраку — зар би му овај повјеровао?! Јасно је ваљда, зашто се у св. Писму невјерство приписује омрачењу срца. Покварено срце, са свим утопљено у свјетске бригае и сујетна задовољства, изопачава откривене истине и шта више са свим заглушује у себи чувство Бога.

Људи, који су се повели потоком свјетског живота, не могу признати учење о Богу, јер Он кара за безаконја. Они би морали у сваком случају строго укорити себе, па измијенити савршено чулни начин живота, који је већ за њих постао законом; али они баш за то бјеже од свјетлости Бого-познања „да не окличатѣ дѣла ихъ, ако љбкѣа истъ“ (Јован 3, 20.). Но није ни то све: чулни живот, т. ј. живот предан небрижним насладама свјетским, даје саодговоран правац и њиховим мислима. Јављајући се као главни фактор помрачења при познању духовне области, тај је живот успјео створити у незнабоштву читаву серију богова, који оличавају страсти и жеље људске најдеморалнијим култом; јер, као што примјети Фихте: „маша је система мисли често сама историја нашег срца“. И у хришћанском друштву јављали су се, па се и данас јављају поједине личности, које проповиједају индиферентност у вјери, не стидећи се ни мало говорити, да она ограничава човјечију слободу — његове грубе страсти; неки пак одричу све оно, што се чулима не да опипати, па и саму идеју о бескрајном Бићу. Упињући се, да то научно докажу они постављају за крјуголни камен својег учења врло смијешне и глупе тезисе; као на пр. случајни постанак сви

јета, или мјесто личног Бога, узимљу само празни логички појам, шта више и грубу материју. Мисао тијех философа, која у свему другом захтјева узрок и разумне основе, овдје се тек збија и не подвргава своју сопствену радњу критици и оцјени.

Збоља, зар је општи факт вјере, чудна хармонија живота свијета празна ријеч?! Зар љепота природе не подиже поглед њихов од земље на небо?! „омрачана нераздвојена и хтј срце и они не видатъ придржати Творца“ — говори апостол Павле (Рим. 1, 21) Али бадава, ако се невјерство не подржава својим теоретичним начелима, мање је самостално у том одношају, а налази за себе саучешће и ослонац у тјелесном, у тилитарном правцу самог живота, који не помишља ни о чему већем — будућем; но, ако срце није покварено, ако оно тежи к правди и свјетлости — радо и вјерује у биће Божје и с вјером прима откривено учење о Њему. Таквим начином један из корјених узрока невјерства саставља помрачење срца човјечијег, а уз то такођер велику улогу игра и кичељивост ума са својом тежњом, да проникне иза предјела оног, што је изван граница његових сила.

Битна је особина догматичних истина та, што оне преставаљају тајне за човјечије мишљење. Категорије разума: пространство и вријеме — уске су, да обухвате те истине. Пошљедне надвисују разум човјечији с његовим формама, и ма колико би се бесконачним обухватило коначним, никада се неће потпуно обухватити, већ ће вагда прво над другим се уздизати. Вјера није појам, или звук, она није израђена мишљењем, те за то му и не припада: нити јој оно може додати, нити што одузети, јер јој није ништа ни дало. Она је живот наше душе, њена природа. И при испуштању ове пошљедне околности састојала се највећа погрјешка оних мислиоца, који су се трудили, да разумом докажу истине вјере, као нешто неизвјесно. Они су их обратили у прости акт мишљења и провели су их по свима својим формама. Мјерка је испала мала, али су се истине високо уздизале над формама и за то је цијељ била промашена. Ма колико би мисао човјечија произвела доказа бића Божјег, сви су они морали изгубити свој значај пред критиком Канта, а нарочито у Јакоби, који говораше: „као што физика не може да начини вид, слух и т. д.; исто тако и разум није кадар да докаже

истину бића Божјег. Прије, него докажемо ту истину, ми је узимљемо из њедара наше душе и за тим је водимо већ по логичким процесима“. И зар се може, пошље овога, говорити, да га је мисао, која је добила почетак од истине, створила? Очеvidно — не!

Смијешни би били и без сваке вриједности сви логички докази оног, што гледа на сунце кад сија, кад би он науино да доказује, да оно заиста сија. Али пошто разум не може дати вјеру, јамачно је не може ни одузети. Тезис је јасан, али је и игнорисан оним натур-философима, који одричу откривене истине. И шта? — У XVIII и XIX. вијеку када су природне науке показале господство разума над природом и њеним законима; када је оно очигледно показало како далеко разум може да засијеца у област раскрића тајна природе, он се, као ослијепљен, у пуној увјерености у своје силе, баца са својом анализом и у област божанствености: провјерава својим аршином религијозне истине, опјењује их и као оће да скине философију с неба. И шта? — доказује дубоку своју неспособност, да поведе тамо човјека. И ти мислиоци са свемогућим својим телескопима и микроскопима не могу ниђе у васељени да нађу хришћанског Бога, нити у небеским просторијама. — Јавља се: материјализам, атеизам, деизам и т. д. са својим строгим крајностима: нема Бога, нема више вјере, она је шорак само неразвијеног, сујевјерног народа.

Сама природа њихова устаје против тих судија и попуштајући њој, расцијепише се на више логора: неки од њих узеше, мјесто личног Бога, тек празни логички појам; други грубу материју с њеним законима; трећи су бескрајно биће, пошто је оно свијет створило, обратили у мртву силу, не будући кадри савршено се одријешити од осјећања вишег бића. Та мртва сила као да им говораше: ако не нађеш Бога у твом срцу, цаба ти га је тражити по свијету.

Оригинално је, да су они људи, који су налазили Бога у срцу, видјели Га и у васељени, која је с њеном хармонијом и љепотом још боље јачала, објашњавала и откривала оно, што је могуће било у срцу Творцу. И ако су ти велики мислиоци нашли у разуму и васељени Бога, то само за то, што су га они раније имали у срцу. И заиста, они су полазили с лијепог намјером: да научним путем докажу откривене истине; а међу тим наши натур-философи задали су се та-

ман другом цијељу, те су за то и приморани били исказивати рђавим за рђавилом, с тачке гледишта здравог смисла, који је, као што примјети Гизо, геније човјечије мисли.

И тако, док се човјек не преклони с побожношћу пред недостижним тајнама вјере; докле год његов ограничени разум не сачува потребни одношај к њој — он ће се без сумње уклонити од истине у Бого-познању, за које нас и преду-пређује Слово Божје: „не испитуј но вјеруј“! Унутрашња страна времених појава и предмета за нас је тајна (на пр. што је то покрет? свјетлост? како је сједињена душа с тијелом? и т. д.). Али тим прије нема смисла захтијевати, да ра-

зуму све буде јасно у одношајима вјере. Особито су танке и карактерне у овом смислу ријечи премудрога Соломона: „погрѣшители умови наши: едка ко разликавалъ ажѣ на земли и ажѣ къ рѣкахъ къ трѣдохъ окрѣтитъ; а ажѣ на небухъ кто изгледѣ“?! (Прем. Сол. 9, 14—16).

Није задатак разума, да у коријену убије живот нашег срца, већ да помаже његовом правилном развићу, и да нађе за то храну у спољашњој природи; а ми треба строго да памтимо: цвијет усађен у наше срце нека и израсте цвијетком, али не никако трњем или бодљикавим шибљем.

Л. Т. Церовић-Херцеговац.

ПОВИЈЕСТ О КРСТУ ХРИСТОВОМ.

Ова повијест, коју ћемо овдје мало ниже саопштити, извађена је из разних књига црквених писаца. Сама суштина ове повијести сматрана је, до душе, апокрифном, но има их и врло много, који јој одаваше свако вјеровање. Ми, данашњи Хришћани, немамо никаквог разлога, да јој вриједност побијамо, јер повијешћу том, наше се религиозно чувство ни мало не вријеђа, а што је још више, истинитост њена потврђена је и са многим мјестима у нашим црквеним пјесмама. Толико о њеном постању, а сад да пређемо на саму повијест.

„Праотац Адам, разболивши се на смрт, пошаље свога сина Сита к ангелу Херуфиму, који чуваше рајска врата, са молбом, да му пошаље лијек од болести да оздрави и продужи живот. Адам искаше уље милосрђа, које му је Бог, изгнавши га из раја, као знак побједе над смрћу обећао. (Богом обећано уље, међу тим, не значаше лијек од тјелесне смрти, него знаменоваше Христа Спаситеља, кога је Бог обећао послати, да спасе род човјечански од гријеха и душевне смрти). Анђео упућен Божјим промислом, даде Ситу три зрна од онога дрвета, са кога је Адам окусивши Божју заповијед преступио и блаженство раја изгубио. Сит примивши од ангела та три зрна врати се своме оцу, но овога већ не затече жива, него мртва и сахрањена. Посади та три зрна на гробу очеву, из којих доцније израстоше три љетораста: кедарски, кипарисни и финика (палме), који се доцније срастоше у једно

велико дрво, и које имађаше једно велико стабло, и на врху разграна се на више страна, и носаше три разна плода.

То дрво растијаше и дочека вријеме цара Соломона. За вријеме овога цара, када је исти свој велељепни храм подизао, морадеше му најамници са свију страна доносити велика дрвета за грађу. Том приликом буде и ово дрво ископано и у Јерусалим к зданију храма принесено. Али, промислом Божјим, није се употријебило у зданије. На једном мјесту бијаше одвише дуго, на другом краће, те тако неупотријебивши се, оставише га у присјенку храма, ради одмора људима, који су у храм на молитву придолазили. Једном, када царица Савска по имену Никавља, једна од старих пророчица, дође у Јерусалим, да чује мудрост Соломонову, разгледајући љепоту храм, опаци и ово дрво, ужасну се и прорече: да ће на том дрвету умријети сам оваплоћени Бог. Руска књига „Избраник“ тврди још и то, да је том приликом иста пророчица и ове ријечи изговорила: „ш трѣлажнѣе дрѣво, на нѣлжѣ распитѣа Христѣа Гѣа“, дакле исте оне ријечи, са којим се почиње и пета пјесма крстовданске катавасије; само што у катавасији у мјесто „распитѣа“ стоји „распѣа“.

Поводом овога пророчанства цар Соломон заповиједи, да се то дрво при овчијој купци дубоко у земљу закопа, како би се од руку човјечијих сачувало. Но оно послѣје много година изиђе опет на површину и пловљаше по поме-

нитој купци. То је и узрок, чега ради ангел Господен сваке године у купку силазаше и воду узмућиваше, давајући онима, који први у њу силазаху тјелесно исцјелење. (Еван. Јован гл. 5, зач. 4.). Воплотивши се Христос на земљи, и када га Јудеји на крсну смрт осудише, тражили су што теже дрво, да би Му мучење још већма отешчали. Колико је Христов крст тежак био, о томе имамо свједочанства и у св. Евангелију, гдје се приповиједа, да је Христос носивши крст свој на Голготу, под теретом пао. Јудеји наставши ово дрво у овчијој купци, натопљено водом и врло тешко, извукоше га на поље и оте-

саше од њега крст, на коме је доцније Спаситељ наш, испустио своју божанствену душу.

Ево, ово је та повијест, која нам прича о крсту Спаситељевоу. Знам да ће и од штованих читалаца бити таквих, који ће јој вјеровати, а биће их и таквих, који ће ју као апокрифну одбацити. Ја, са своје стране, нећу да тврдим ни једно ни друго, само ћу да вас упитам: а шта је немогуће свемогућству Божјему?

Сомбор.

Саопштио:

Жарко Ј. Поповић,
катицхета.

ПРОПОВИЈЕД НА ВЕЛИКИ ПЕТАК.

Во имя Отца и Сына
и Святаго Духа.

Благочестиви Христијани!

Најљепша, најсавршенија и најузвишенија жртва, што је икад земља небу приносила, бијаше без сумње жртва Сина Божјег као Богочовјека, који је, приносећи себе на врховима Голготе, измирио небо са земљом и љуцкоме роду отворио оно блажено царство, које му је први гријех за увијек затворио био.

Још од почетка вијекова људи су приносили небесноме цару жртве своје. Стари патријарси и пророци, сав јеврејски народ, нудили су и приносили Богу жртве, те тијем настојали да задобију милост и љубав Његову. Али су сви ти приноси и жртве имали врло малу цијену, јер су их приносили људи окаљани гријехом и пороком, и оне никад нијесу могле да умилоствиве и задовоље тешко увријеђеног Бога.

Голготска само жртва праведног и невиног Исуса, могла је а и задовољила је потпуно Оца небесног.

Исус дакле, који на Голготи приноси себе за спасење љуцког рода — најважнији је и најузвишенији предмет пред очима нашијем, а у исто вријеме Он је за нас гријешнике и предмет најчистије и најљепше љубави, јер нам је Његово добровољно жртвовање сигурно средство, да умримо срцбу неба и да добијемо спасење.

И баш ради те двојакe цијељи, ја вас позивам браћо, да погледате данас очима душе своје Спаситеља на Голготи у часу, кад се он

приноси Оцу своме као жртва умирења и милости.

Да, жртва је ово бола, што се не да разумјети, жртва непроцјењиве користи. Невјеројатни болови, што их Он подноси на крутоме дрвету прикован, морају побудити у нама најживље сажалење и љубав. А неизмјерне користи што нам их жртва Његова доноси морају у срцима нашијем зажећи пламен најискренијег примања и благодарности.

Нема важнијег и узвишенијег предмета од овога, те за то заслужује браћо, сву озбиљну пажњу нашу.

И ако су све жртве и приноси старогa Зајвета били у неколико слика велике Голготске жртве, али је жртва Аврамова, који је морао да принесе јединца свога Исака, најближа и највише наличи на данашњу жртву.

И заиста Морија планина и Голгота готово су једнаке, јер се на њима принесоме двије велике жртве. И збиља, шта ви видите на Морији, шта ли гледате данас на Голготи? На Морији планини ја видим млађаног Исака, гдје се, дознавши за наредбу Вишњегa, мирно предаје у руке оцу своме; сам корача к ломачи, сам прихваћа канап што ће га за дрво привезати, сам пружа врат под телут оштрог ножа и спокојно очекује смрт од онога, који му је живот дао. Па ко у жртви Аврамова јединца не види слику жртве Јединца Божјег? И Он,

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

божанствени Искупитељ, на олтару крета свога пружа руке и ноге да Му их прикују; и Он је послушан и устрпљив до смрти — смрти гнусне и поругљиве. Стоји нови Исаак, Син божји, на крутоме дрвету, а џелати Му оштријем клинџима пробадају руке и ноге. Оне исте руке, које створише „сва свијетла кола на простору“, оне исте ноге, које џиновскијем кораџима прелећеше безбројне свијетове и доћоше на земљу, да сврше велико дјело љуџког искупљења — већ су прободене и на узвишеноме кресту виси Син Божји и човјечији. — И при овоме грозноме призору зар може браћо, срџе наше да не осјећа најљежнију љубав и признање, а уз то још и тешки бол и тугу? Та и сами неразумни створови дају изрџа тузи и болу своме. Док у часу смрти Христове небо тамни, док сунџе свијетлост своју сакрива, да не види ужас и грозоту, док се земља потреса, зар ће срџе наше бити тврђе и од самог камена, те се неће препунити осјећајима љубави и синовље благодарности према Богу и Спаситељу своме?

Али би мало вриједило туговати и сузе ронити при спомену на страдања Спаситељева, ако ми уз то нијесмо још и спреми браћо, засаџити у срџе своје и оне узвишене врлине, којима нас је Он са крета свога учио. Страдања и поносна смрт Христова биће нам само онда од користи, ако се ми одлучно упутимо оном етазом, коју нам је Он прокрџио а која нас једина може довести у тихо пристаниште вјечитог мира и покоја.

Изађимо за то, колико нас је, на свету гору, приближито се часноме дрвету и чујмо Онога, кога нам Отаџ небесни заповједа да слушамо: „Ово је Син мој љубезни, Њега послушајте“.

Отвара Спаситељ божанствена уџа своја и прва ријџ, што је изустио — бјеше ријџ милосрђа и праштања. Стајао је Он на врху крета свога а душмани, пуни злобе и паклене освете, у мјесто да Га тјеше, дивљим поругама још му више ране позлијеђују. „Ако си син Божји сиђи с крета“; друге си спасавао, а себе не можеш спасти. Светогрдно си рекао да си Син Божји, пак ако си, за што ти Бог сад не притече у помоћ и из навијџ те руку не ослободи?“

У томе баш часу браћо, Отаџ небесни готов је био да стријеље и громове Своје испали у безбожне напаснике оне. Али Га је од тога

одвратио Јединаџ Његов с крета, Који у жељи да отклони од њих очиту пропаст, рече: „Оче опрости им, јер не знаду шта раде“. Ах! каква је ово узвишена наука за ме. Науку ову чуо сам ја још један пут из уста Његовијџ и то онда, кад је гомилама сакупљеног свијета говорио: „праштајте противницима вашијем; благосиљајте оне, који вас куну, добро чините онима, који вас гоне и назваћете се синовима Вишњега, Који сунџем својим сја и на добре и на зле“. А сад приводећи у дјело ову узвишену науку иште милости у Оџа за оне, који Га на крест приџоваше: „Оче опрости им“. А да би му молитва сигурна успјеџа имала, Он настоји да извини, да оправда злочин њихов, те за то и рече: „јер не знаду шта раде“. — Да вјера хришћанска, вјера православна и нема другијџ осим само ове једне заповиједи, којом шљедбениџима својијем налаже да љубе и непријатеље своје, већ по томе само, каже један велеум, она би била вјера света, узвишена и божанствена. Истина је, да су и велики мудраџи старога вијека учили, да треба праштати и непријатељима својијем, али да их треба љубити и добро им чинити — то је могла проповиједати сама вјечита Мудрост, сама неизмјерна благодџ и доброта Бога и човјека. „Оче опрости им“.

И збиља молитва Спаситељева урађа добријем плодом. Ни за час не сумњајући да је заиста Божји син Онај, Који се усред тешкијџ и грознијџ мука моли за злотворе своје — један од разбојника обрађа се Спаситељу и говори Му: „Сједи се и мене Господе, кад као побједиоџ иђеш у царство Твоје“. А Спаситељ му милостиво прима молитву и увјеравајући га да ће му опрштено бити — одговара му: „Заиста ти кажем, да ћеш данас биши са мног у рају“.

И ово је браћо, велика наука, коју нам са крета проповијџа Јединаџ Божји. И највећи грјешник добиће опрштења и милости ако на вријеме призна своје гријџе и искрено се покаје. На и на самртном часу исповијџ и покајање отварају му рајска врата и чине га учасником вјечите славе и блаженства.

Док се је Спаситељ овако молио за злотворе своје, док је разбојнику обећао мјесто у царству Оџа свога, дотле није могао да заборави ни облубљену родитељку своју, која је с неописанијем болом душе и срџа гледала тешка страдања Његова. Желећи примјером Својим на-

учити све синове да љубе, поштују и бригу воде о онима, који су им живот дали, заборављајући на самога Себе — Спаситељ се је брз показао, да обљубљеној мајци Својој остави наслон, да јој нађе другог сина. Те за то по трећи пут Он отвара уста Своја и показујући на Јована, вели мајци Својој: „*Жено сво ти сина*“, а за тијем обрнувши поглед Свој на љубазног ученика говори му: „*Ево мајке твоје*“.

Поштовати, љубити и старати се за родитеље своје — свети је дуг природе, и Син Божји освјештао га је ево Својим сјајним примјером и са крета ударио је на њ печат свога божанства. — Синови и кћери! љубите и поштујте родитеље своје свијем жаром срца вам и душе. Будите им рука помоћи, будите им наслон и потпора у старости њиховој, и вјерујте да ће се обилато на вас излити благослов неба и да ћете бити еретни и блажени овдје и у вјечности.

Горка чаша, коју је Исусу Спаситељу у Гетсиманској башчи анђеоло поднио и коју је Он морао до дна испити, није напуњена била само тјелесним боловима и патњама, него је она била зачињена и добрим дијелом душевне горчине. Стоји Он на крсту прикован, а непријатељи Га грдњама и гњусним поругама узнемирују; и људи и паклени дуси на Њ су се окомили. А отац Његов небесни мјесто да Га тјеша хоће као да му још више жалосни положај отешча, јер се заклања за густе облак, крије се од погледа Његова и пушта Га на милост и немилост разјарењој свјетини. Исус даде израза душевној тузи Својој, те за то високијем гласом и узвикује: „*Боже мој, Боже мој! зашто си ме оставио*“?

У узвику овоме изражена је браћо сва тежина патња и мукa Спаситељевих; а у исто вријеме ово је и молитва Оцу небесноме, да милошћу својом не заборави оне, за које Он пролијева драгоцену крв Своју. Он, усред тешких болова и страдања, хоће да заборављен буде, да буде остављен без утјехе — само да грјешницима пружи обилату утјеху и да их од пропасти спасе.

А да би дао још јаснијег израза жељи Својој за спасењем нашијем — отвара Спаситељ по пети пут уста своја и јаснијем гласом каже, да Га нешто жеђ мори: „*Жедан сам*“. Са свијем је природно било да Спаситељ осјети у себи жеђ последије него је потоком крв пролио на крсту

висећи. Али осим тога жеђ је Његова тајанствена, јер је она израз жеље Његове за спасењем нашијем. Жеднимо дакле и ми за Спаситељем као што и Он жедни за нама, јер блажени су сви они, који жедне за правдом, наситиће се мира, среће и блаженства.

Никад се зар браћо није чуло, да се једном умирућем човјеку, коме се жедни, неће да пружи кап хладне воде да га разблажи; а Спаситеља су и тога лишили, јер мјесто воде дадоше Му сирћета: „*и жеђ моју загасише оцћом*“. И док је окусио љутог пића, отворивши опет уста рече: „*Свршено је*! О живног очитовања! о велике пресуде! свршено је! Све што је о Месији написано било у вјечитијем књигама, све што су од вијекова пророци прорекли — све се је то сад свршило. Очекивање земље испуњено је, захтјеви неба задовољени су, свијет је искупљен и спасен, демон побјеђен, завјет је нови запечаћен, те је Спаситељ за то посљедњи пут и узвикују: „*Оче у руке Твоје предајем дух мој*“.

Сретан и блажен је браћо сваки онај, који на крају живота свога буде и могао са Христом казати: свршено је! Небо ће се над главом његовом растворити, анђели ће га у вјечиту славу одвести, а из уста самога Бога чуће ове слатке ријечи: „*Слуго вјерни и добри за сво вријеме живота свога био си ми вјеран у свему; извршио си све, што сам ти заповиједио, — нашљество избраних за тебе је; уђи дакле весело у наручја блажене вјечности, уђи у радост Господа Твога*“.

Ријечи су ово пуне сласти и милине.

Пак хоћемо ли и ми браћо уживати оваку ерећу? хоћемо ли и ми на самрти моћи казати: свршено је!? — Христос Спаситељ послан је био од Оца свог небесног да изврши велико дјело људског спасења, и Он га је ево дивно и извршио. Кроз све вријеме бављења свога на земљи, Он је вазда могао рећи: „*Ја вршим вољу Оца мога*“. Па и на Голготи, на мјесту туге и бола, Он је послушао Оца свога и примио Себе на жртву, да нама тијем остави сјајни примјер послушности и оданости светој вољи Божјој. Нека не буде за то међу нама ни једнога, који не би био готов поћи оном стазом, што нам је Спаситељ прокрчио. Сви ми, као људи, као браћа, као Срби и синови православне цркве имамо дужности, које треба у животу овоме да испуњавамо.

Испуњавајмо их, вршимо их свјесно, вјерно и поштено, како би на крају живота, у пошљедњем часу, као и Христос Спаситељ, могли с вјером

и утјехом рећи: *Оче у руке Твоје предајем дух мој.*

Говорио:

О. Корнилије Павасовић,
свештеник.

ЧУДЕСА ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ.

Написао:

Игуман Дионисије Миковић,

управитељ манастира „Бање“.

(Наставак).

Чудо 4.

О излијечењу надуте жене.

У вријеме благочестивих светих царева Михаила и Теодора, живио је у Цариграду неки Антоније, човјек имућан и врло побожан.

Антоније имађаше у свом дому, на мјесту Неорији, цркву пресвете Богородице. Њу су били цареви иконоборци порушили и из ње избацили свете иконе, а свете крестове прибили при зидовима и на њима насликали разне биље и звјерад!

Но кад је истина светог православља одржала побједу над безбожношћу, ову је цркву Антоније, спахија („патрикий“) украсио светим иконама и другим нужним стварима; а поред ње саградио је мало купалиште. К цркви је долазило много побожнога народа из разних крајева; и гле чуда, сви болесници који би се у купалишту окупали несумњивом вјером у помоћ пресвете Богоматере, из њега су здрави излазили!

Докде је Антоније живио, он је искључиво водио старање о цркви и купалишту. По његовој смрти купалиште се је порушило, јер потомци не само што се о њем нису старали, него су панув у сиромаштво, и много мраморних камења из њега одијели и продали. Храм остане у старању једног благо-

вјерног свештеника, који је у њему служио с великом приљекношћу и усрдношћу, издржавајући себе и цркву је поправљао народним прилозима.

Једном цар Роман науми да у свом двору сагради неко красно здање, и тога ради тражаше изврсног мраморног камења. Његови дворници казаше му, да таквог красног мрамора има у овом купалишту и он хтједне да га извади и за своје здање употрејеби. Али гле чуда, пресвета Богородица осјети његову намјеру. Она јави у сну зидару Нестору, којему је цар наложио да купалиште разори, и рече му: „Пази да се неусудиш извадити ни један камен од храма мога Неорије, иначе ћеш страшно пострадати“!

Нестор се препане и каза Роману шта му се је у сну привидјело, а побожни Роман рече: „Нећу имати распре с пресветом Богомајком, и не само што мрамора нећу, него ћу још и храм и купалиште поправити, и у њ воду наврнути“.

Цар Роман испуни своје обећање, и у овом купалишту окунао се је он, Христифор и Константин, давши цркви привлегије на лијену годишњу помоћ од царства. Овдје је пресвета Богородица многа чуда учинила, од којијех приопћујем слиједеће:

Нека жена, на гласу с богатства, добила је тешку болест. Све њено тијело било је надуто и смрђело је тако, да се к њој није могло приступити. Све своје велико имање потрошила је на лијечење, али јој није ништа помогло и користило. Најпослије дође у Неорију, и ту остане много времена, молећи се Богу и пресветој Богородици, али опет неоздрави.

Жена ова ненашавши овдје изцјелења, гдје су га многи и многи болесници нашли, пуна туге и жалости пође у Влахеријску цркву, и у њој, пред св. иконом пресвете Богоматере, паде на кољена и са сузама Јој се молила говорећи: „Помилуј ме, мати Христа Бога, јер ја, жалосна гријешница, немам друге помоћи ни уточишта“!

Овако се је непрестано молила осам дана, а у девети дан задријема, и у дријему видје пресвету Богородицу, која јој рече: „О жено! што већ не почивеш и недаш ми мира“? А жена Јој одговори: „О, хвала ти пресвета Богородице, кад те ја грјешница могах видјети мојим лукавим и грјешним очима. Знам, Владичице, да за моје тешке гријехе страдам; али се је, за наше гријехе, од Тебе, пресвета Дјево, родио Син Божји, Христос Бог, па прибјегох к Теби свечасна, да ме помилујеш и излијечиш“! Пресвета Богородица одговори јој: „Иди храму моме Неорији, и ту ћеш наћи излијечење“!

Болесница благодари Богу и пресветој Богоматери, па се врну Неорији, и велесрдно се молила Богоматери, перући сузама највишег кајања грјехове своје, да испуни обећато милосрђе. У таквој молитви задријема, и одма видје Владичицу с човјеком, који имађаше гвожђе у руци. Она му рече: „Раздријешни пупак овој болесној жени“! И он удари гвожђем у њен пупак, а из ње удари као точак

смрадни гњој! Чим је гвожђем ударио она се пробудила, али бље није осјетила. Гњој је из ње точио, а она је с радосним и захвалним сузама благодарила Богу и пресветој Богоматери, а с њом и цио онај зачуђени побожни народ, који је био ту дошао пун вјере, кајања и уздања у пресвету Богородицу, па свједоком био овога чуда и милосрђа пресвете Богородице.

* * *

Хришћани! Угледајмо се на вјеру, истрајност и постојаност у искреној молитви и покајању ове жене, па нам је извјесна помоћ пресвете Богородице. Дај Боже и пресвета Богородице! Пјевајмо:

„Ст҃кна ђси д҃квмъ Богородице д҃кко, и вс҃кмъ къ тебѣ прибѣгаюшымъ: ѡбо некесѣ и земли Творецъ ѹстрои тѣ Пречистаѣ, вселса во ѹтробѣ твоѣй, ѡ всѣ пригласати тебѣ начивъ: Раддѣса, стѣлане д҃квства: раддѣса, двѣрь спасѣнїа: раддѣса, начѣлнице мѣсленнагѡ назданїа: раддѣса, подѣтелице божественнагѡ клѣгости: раддѣса, тѣ во ѡбновїла ђси зачатѣла стѣднѡ: раддѣса, тѣ во наказала ђси ѡкращеннагѡ ѹмѡмъ: раддѣса тѣ телѣ смѣслѡвѣ ѹпражнѣющаѣ: раддѣса, сѣлтелѣ чистотѣ рѡждшаѣ. раддѣса, чертѡже везсѣмннагѡ ѹневѣщенїа: раддѣса, вѣкрныхъ господѣви сочетѣвшѣа: раддѣса, добраѣ младопитѣтелице д҃квмъ: раддѣса, невѣстокрасителнице дѣшѣ свѣтѣхъ. Раддѣса невѣсто невѣстнаѣ. (Икос акат. пресв. Богородице).

Чудо 5.

Како је слијепец прогледао.

У Пентикостару на свијетли петак стоји, између осталог, да је у Цариграду живио официр по имену Лав Макел, човјек милостив и добродјетелан.

Кад је Лав једном путовао кроз једну гору близу Цариграда, наиђе на једног слијепца, који је био од пута и сунчане

призвге јако ожеднио и сустао. Његова се мука такну доброга срца Лавова, и он га узе за руку, па с њим оде кроз гору да тражи воде. Но слијепец није могао дуго да се од силне жећи на ногама држи, па је Лав сâм кроз гору обијао. Али његово тражење није имало успјеха, што га је јако ожалоштило, бојећи се да ће слијепец умријети од жећи.

Кад је с тога Лав пао у јаку жалост, чује из горе глас пресвете Богородице: „Лаве! Не жалости се, него се радуј! Ту близу тебе има вода, коју тражиш, окрени се па ћеш је наћи“!

Сила овога гласа све је Лавове живце уздрмала, и тражио је воду, али је није могао наћи. Онда опет чује исти глас: „Лаве, Цару! Уђи у ту јаницу закривену лијесом, и завати од мутне воде па напиј слијепца, и онда му с њом покваси очи, да познаш силу моју. И знај Лаве, ти ћеш постати царем, а кад постанеш незаборави овдје сазидати храм, да у њему живим, јер ја од много времена овдје живим, да они, који к њему буду долазили ради помоћи моје, нађу у њему лијека и спасења“!

Кад ово чује Лав, сав опет од силе гласа затрепти, помоли се Богу и Богоматери, па весело оде да тражи воду и нађе је пред њих три корака далеко.

Заватио је воде и напио слијепца, а онда му и очи покваси по заповиједи пресвете Богоматере; и, гле чуда, слијепец прогледа! А кад се је воде и Лав напио, осјетио је у себи особиту силу радости и весеља. Обојица се обрадоваше неизреченом радошћу, и па милости најусрдније благодарише Богу и пресветој Богоматери.

Послије мало времена Лав је постао царем, и на мјесту, где је воду нашао, подигао је цркву у част пресвете Богоро-

дице, и назвао је „Живоносни источник“, ког Турци сада зову „Балуклија“, т. ј. „Рибна“, јер у тој води има неколико рибица које се ту свагда виде.

* * *

Хришћани! На овом „живоносном источнику“ не само да је пресвета Богородица излијечила овог слијепца, но је на њему многа и премнога чудеса учинила и једнако чини, не само Хришћанима, но и Турцима, који јој с вјером у помоћ и покајањем приступају. И ми, љубезни, немамо вишег ни поузданијег уточишта од Ње, с тога Јој се и непрестајмо молити за излијечење свију наших душевних и тјелесних слабости. Несумњивом надом у помоћ пјевајмо Јој:

„Къ Богородицѣ прилѣжнѣ нѣмѣ притецѣмъ грѣшнѣи и смиреннѣи, и припадѣмъ, къ покарнѣи зовѣще ѣзѣ главнѣи дѣши: Владѣице, помози, на нѣ милосердовавши: потщисѣ, погибѣмъ ѿ множества прегрѣшениѣи, не ѿврати твоѣ ракъи твоѣ, тѣ ко ѣ единѣ надѣждѣ ѣмамы (Кан. мол. пресв. Богородици).

Чудо 6.

Како се цар Лав премудри излијечио водом са живоносног источника.

Једном Лав, цар „премудри“, паде у тешку болест, т. ј. имаше камен у трбуху, што га јако мучаше и смрћу му пријећаше. Сви лијечници нису му могли помоћи. Сирне седмице толико се умножио бол да су лијечници изјавили, да му је скоро смрт извјесна. Усљед овакове изјаве, у двору се чиниле нужне припреме за смрт цареву.

Лав имађаше жену по имену Теофану, жену пуну побожности и добротности, за која је њу Бог, као свету, и чудесима прославио. Кад је света блажена царица Теофана видјела, да Лава не могу излијечити замањски лијечници, обрати се не-

бесном лијечнику, коме је она и иначе непрестано утјецала. Она се затвори у царску спавајућу собу, и ту пред освешеном иконом Богоматере, клечећи и са горким сузама, молила се Богу, да јој мужу, молитвама пресвете Богородице, продужи живот бар до узраста сина Константина, који је имао наслиједити пријесто, да царевина не пострада. При молитви није престајала спомињати пресвету Богородицу.

Молећи се тако земаљска царица небесној, чује овај глас с више: „Нежалости се Теофано, данас ћу послати лијек који ће излијечити твога мужа“!

Чујући ово царица Теофана, благослови Богу и Богоматери, па весело пође мужу који већ бијаше на умору. Лијечници се бјеху договорили, да га распоре и своју пробу хоћаху да тада предузму, али им царица Теофана рече: „Оставите га, доћи ће други лијечник и излијечиће га“!

Послије мало времена, кад су већ мислили да је цар и умро, јер никакав знак није му живота одавао, дође у двор једна монахиња цркве „живоносног источника“, и донесе у једном суду воде из источника и даде га царици и рече јој: „Свијетла и добра царице! Кад сам јутрос устала, мела сам цркву Пресвете Богоматере, и чух њен глас говорећи ми: Агатијо! Брже узми мало воде из мога источника, и понеси цару да попије па ће се излијечити, да престане жалост моје љубезне Теофане, која са сузама вапије моју помоћ за његово излијечење“!

Царица зали цару воде у уста и он одмах дође к себи, и сам са свим здрав устаде с постеље.

Ово велико чудо задиви све, који му бјеху свједоци. Цар, у знак неограничене благодарности према Богоматери, изда заповијест, да се овај дан светкује

у знак овога чуда и милости Њене, Свемоћне излијечитељице пресвете Богородице.

* * *

Хришћани! Молитва праведнијех много може помоћи, а благодарност је особита људска врлина. Молимо се друг за друга а благодарност нека нас крунише према свима добротинствима, као добру дјецу Божју проникнуту духом Његовог светог јеванђеља, а та нека је особита према највишој добротинствителци и заступници прветој Богородици, која се умилостави и нас лијечи и онда, кад се заборавимо, па је непризивамо. Кад не би било милости Онога, који је за нас најмилостивије изволио и живот дати, те се смилује на молитве своје матере пресвете Богородице, које Му за нас непрестано приноси, од нас би био препун пакао, а нашијем несрећама, које сами себи кујемо, не би било мјере. Освијестимо се, па Јој се непрестано молимо и благодаримо на помоћи и заштити, пјевајући:

Не оумолчимъ никогда Богородице, силы твоѣ глаголати недостойнии: ѿще ко тѣи не вѣи предстоѣла молѣщи, кто вѣи насѣх ѿзбавилъ ѿ толикихъ вѣдѣх; кто же вѣи сохранилъ до нынѣ свободны; не ѿстѣпимъ, Владичице ѿ тебе, твоѣ ко рабѣи спасаеши присно ѿ всѣихъ лѣтыхъ. (Кан. молеб. пресв. Богородици).

Чудо 7.

Како је Тетал васкрснуо водом „живоносног источника“.

У Синаксару, на свијетли петак, једнако стоји, да се Тетал из Салоника, човјек богат и побожан, упутио храму пресвете Богородице, у Цариграду, да му се поклони и напије воде из источника.

Он узе са собом довољно новаца за трошак и милостињу, па оде бродом.

Пловећи морем он паде у тепку болест, и видећи да ће на мору умријети, рече бродском капетану: „Капетане! Видим, да нијесам достојан да се поклоним храму пресвете Богородице, ни да пијем од оне свете воде, јер велики моји гријехови изгубили су за мене милост пресвете Богородице, да Јој се храму поклоним и воде напијем; па те заклинѐм именованом пресвете Богородице, да ме, кад умрем, не бацаш у море, него да ме ставиш у један сандук и однесеш к ономе светоме храму и ондје ме закопаш. И за то ћеш, капетане, имати награду од пресвете Богородице, а ја ти за то остављам 140 цекина (червонцов). Остале новце, које нађеш при мени, приложи ономе светоме храму, за вјечни спомен моје грјешне душе“.

Навклир, тако се звао капетан, закле му се, да ће његову жељу испунити, и Тетал умрије.

Послије три дана капетан дође у Цариград, и сјутри дан изнесе мртвога и однесе к св. храму. Ту препоручи свештеницима, да на њ сврше све односне црквене обреде, па да га погребу код исте цркве.

Кад су га свештеници опојали, отворише сандук и зачудише се, да послије четири дана не смрди, као што то обично с мртвацима бива. Свештеник узе земље, па га крстовидно посу, говорећи: „Господња земља“ и т. д. А један од другова завати воде из источника, па говорећи: „О сиромашни и јадни човјече! Колико си желио пити од ове свете воде, па нијеси био срећан, да ти се жеља испуни, по ћу те ја с њом бар мртвог пошкропити!“ И изли воду на мртваца.

Али, где чуда. Чим вода паде на мртвога, мртви устаде и сједе!

Овоме се чуду сви присутни јако задивише, и с Теталом благодарише Богу и пресветој Богородици.

Тетал се послије, у знак благодарности, посветио на службу ономе светоме храму; и, поставши монахом, живио је још ту 20 година. Њега су многи питали: шта је на оном свијету видио за вријеме своје четверодневне смрти? Али он је свагда одговарао: „Покајте се браћо, да се спасете!“

* * *

Хришћани! Ево нам више једног примјера, од какве је вриједности сила покајања и вјера у Бога и пресвету Богоматер.

Богати Тетал осјећао је у себи силу гријехова, можда и више него их је имао, па се из даљине упутио ономе светоме храму, чистим, искреним кајањем и несумњивом вјером у неограничену милост Божју и пресвете Богоматере, па ето како га Господ прима и по молитвама пресвете своје матере награђује. Васкрсава га водом Њезином послије четверодневне смрти, као праведног Лазара. А Тетал у знак благодарности одриче се свију угодности свијета и подвргава се строгоме светоме животу, да му се света душа у оној нијемој самоћи међу празним зидовима лакше забавља небом; да нема потребе у корист живота привијати се по вољи људи, као младо дрво по вољи бијеснећег вјетра, него да свакоме може слободно и отворено истину рећи, а све у корист човјечанског спасења. О љубезни моји! Угледајмо се на њега, и кад мислимо да нијесмо гријеха учинили, не рецимо да гријешни нијесмо, јер гријешимо и кад не знамо. Не смећимо никад, са ума ријечи његове, него нека им свагда буде

двор срце наше, и силом грома нека од-
јекивају у ушима нашим: „Покајте се
браћо, да се спасете. И пјевајмо:

„Надѣждѣ ѿ оутвѣрждѣніѣ, и спасѣніѣ
стѣхъ недвижимѣ, ѿмѣще тѣхъ всепѣталѣ, нес-
дѣбствѣ всѣкагѣхъ изкавлѣемсѣ. (Кан. мол.
пресв. Богородици).

Чудо 8.

О св. Роману слаткопјевцу и списатељу
кондака.

Првог октобра славимо успомену
преподобног оца Романа.

Свети Роман био је родом из Сирије
града Емисинског, 1488. године. Био је
дјакон виритске цркве.

При цару Анастасију прешао је из
отаџбине у Цариград, и настанио се у
манастир звани „Кира“ посвећени прес-
ветој Богородици.

Св. Роман био је врло побожан али
у науци доста слаб.

Много је посјећивао влахеријску цркву
пресвете Богородице. Свагда је о Господ-
њим празницима престојао „свеноћно бде-
није“.

Ради његове побожности и непри-
јекорног живљења удостоји га пресвета
Богородица сљидећим даром:

У ноћи у очи празника Христова ро-
ђења задријема св. Роман у споменутој
влахеријској цркви. У сну видје пресвету
Богоматер. Она држаше у руци један
папирни завијутак и приступивши Роману
повикала:

„Романе! отвори уста и прими дар,
који ти дајем!“

Св. Роман отвори уста, а пресвета
Богородица стави му у њих овај зави-
јутак, и он га прогута.

На јутрењи стао св. Роман пјевати
божићни кондак: „Дѣла днѣсь пресвѣсткѣ-
наго раждѣтѣ“ и т. д.

Пјевао је тако мило и дивно, да је
свак познати могао, да је то небесни дар.

Послије тога св. Роман просвијећен
благодаћу пресвете Богородице, сачинио
је до 1000 кондака, које наша св. црква
и данас пјева.

* * *

Хришћави! Св. Роман посјећивао је
свету цркву не само недјељним и пра-
зничним данима, него је и у вече тијех
по цијелу ноћ проводио у молитви и по-
божном размишљању, па га је пресвета
Богородица удостојила особитог небесног
даровања.

Бог нам је заповиједио преко св.
пророка Мојсија на Синајској Гори, да
шест дана радимо и свршујемо послове
своје, а дан седми, суботу, да посветимо
Господу Богу нашему¹⁾. Субота се свет-
ковала у старозавјетној цркви, а у ново-
завјетној замијењена је недјељом, јер је
у тај дан васкрснуо Христос, који је на
земљу дошао да нас искупи од праотачког
гријеха, и „да закон не поквари него да
испуни“²⁾.

Непослушав ове св. заповиједи, иза-
звали би на себе гњев Божји, и на нама
би се испунила она изрека: „Сваки
који ради у дан седми, смрћу ће умри-
јети“³⁾.

Дакле у недјељне и празничне дане,
које је св. црква установила празно-
вати, и прије и послије што год чешће
можемо идимо у св. цркву, и слушајмо
Божју науку, и с благодарношћу се сје-
ћајмо Његовог небројеног благог даро-
вања. Тада ће нам небо бити милостивије,
и умањиће се наше болести и многе тешке
невоље. Само оно што урадимо у радним

¹⁾ Исх. 20. 9.

²⁾ Исх. 33. 15.

³⁾ Мат. 5. 17,

данима биће нам срећно и берићетно. И пјевајмо са св. Романом:

Дѣла днѣсь прѣсвѣщеннаго раждѣтѣ, и землѣ вертѣпѣ непристѣпно мѣ принѣситѣ. Ыггели со пѣстырни славослѣватѣ, колскѣ же со свѣздѣю пѣтешѣствѣютѣ: насѣ во рѣди родѣса ѡтрѣчѣ млѣдо, прѣвѣчний Бѣгѣ. (Кон. на Рођ. Господа нашег Исуса Христа).

Чудо 9.

О излијечењу очију.

На острову „Кипру“ постоји манастир „Чистителнаја Богородица“.

Стари манастир одавно је у развалинама.

Неки монаси, с помоћу побожних Хришћана, саградили су ту изнова црквицу и три ђелје 1720. године, и прозвали по имену старог манастира, као што већ споменуемо „Манастир Чистителнаја Богородица“.

У цркви се чува св. икона пресвете Богородице, као најдрагоцјенији остатак старог манастира.

Пред овом св. иконом налазе лијека болесници од очију.

Многи сlijени, који су јој приступили несумњивом вјером у пресвету Богородицу, здрави су се и утјешни кући вратили, благодарно славећи Бога и пресвету Богородицу.

По томе је манастир и добио своје свето име.

* * *

Хришћани! Ми знамо по светом писму, по историји човјечанства, да је Бог казнио на разне начине, ради гријехова, поједине народе и људе.

И ми трпимо за наше гријехове.

Ми често падамо у искушење, па ако се поколеба наша вјера у Бога, тад падамо у велики гријех, а за тај бивамо

често кажњени болестима и свакојаким невољама.

Издржимо ли искушење вјером у Бога, тад нас Бог обилато награђује. Нека нам за примјер послужи догађај с праведним Јовом:

Овај богати човјек изгубио је сву дјецу и сво силно имање, па најпослије у тешку болест пао. При свему томе његова вјера и нада у Бога, остала је непоколебива. Он је свагда говорио, да га Господ казни за гријехове, и свагда је Господа славио и величао, љубећи га душом и срцем. И њега је Господ за то обилато наградио. Повратио му здравље, дао му дјеце и још више имање, него је прије имао.

Благоме и човјекољубивому Створитељу нашем, жао је да погинемо за гријехове наше, па нас чека да се покајемо, и тад да нам отвори врата небесног царства.

Код Њега је свемогућа молитвеница пресвета Богородица, а она је заступница свега Хришћанства. Бог лијечи око болно по Њезиним светим молитвама пред Њезином светом споменутом иконом. Она неће ни нас пуштити да погинемо, ако се за гријехове покајемо, и престанемо бити робови гријеха.

Около нас непрестано облијећу нечисти противници нашег вјечног спасења, и наводе нас на грјешне мисли и дјела, тек само да нас удаље од дворова небесног Оца, а да нас увале у вјечну муку. Побједићемо их с добрим дјелима, вјером, љубављу и надом у Бога.

Чувајући се од сваког рђавог дјела, и презирући све што би нам могло душу утопити, име посрамити и образ убрљати, несумњивом вјером у пресвету Богородицу непрестајмо пjevати:

„Изѣкви Богородице ѿ содрѣжѣнихъ насѣ грѣхѣвъ, ѣкѣ ѣнагѣ ѡуновѣнѣ вѣрѣни не

ИМАМЪ, развѣк тебе, и ѿ тебе рѣдшагосѧ
Бога“. (Богор. отпустит.).

Чудо 10.

О излијечењу Саве Куштрова.

У јуначкој Херцеговини постоји чувени манастир Дужи.

Манастир Дужи посвећен је Успенију пресвете Богородице. Био је метох знаменитог Свето-Успенског манастира Тврдоша у Требињу.

Тврдош је постигла грозна судбина у рату између Аустрије, Турске и Мљечића 1690.—95. год. Сасвим је запустио 1708. године.

Тврдошки метох Дужи имао је за тврдошког цвјетања малу црквицу без свода и шест поземљушних сламом покривених ћелија, у којима су живјели калуђери, што су у црквици пјевали Божју службу, и нагледали чобане са стоком.

Када је 1748. године дошао у Херцеговину Осман папа, калуђерима испане за руком, да од њега добију дозволу, да старе ћелије с плочом покрију и да могу градити нове. Од то доба стао се манастир Дужи уљепшавати и подизати.

А кад је 1875. године уздања невестињска пушка навјестила боље дане подјармљеном мукотрпцем Србину, Турци опљачкаше и опустошише манастир Дужи, као зборно усташко мјесто.

Устао је на борбу за вјеру и слободу Мелентије Перовић, архимандрит, са својим душким калуђерима. Кад је Аустрија окупирала Босну и Херцеговину, он се повратио у манастир, па лијепо је обновио цркву и манастир. Ту је и умро од суве болести 1888. године.

1855. године покојни Јевстатије Дучић, архимандрит, велики манастирски до-

бручинитељ, саградио је, помоћу побожних Срба, ноћу велику манастирску цркву посвећену покрову пресвете Богородице.

Манастир Дужи бијели се ниже требињског поља око два километра, а под брдом „Кличањем“, на десној обали ријеке „Требишњице“.

Неуморни и учени књижевник г. Никифор Дучић, архимандрит, лијепо и опширно описујући и овај манастир у првој књизи својих књижевних радова, лијепо нам приказује чудо пресвете Богородице, које је свемилостиво учинила у Дужима, при игуманству покојног Христифора Зотовића. Ево његовијех ријечи:

„Сава Куштров, родом из села Мркоњића, у Попову, лежао је у Дужима 16 година рањав и укочен. Он је рано остао без оца и матере сиротан, допавнувши тешке болести, лијечили су га у Дубровнику најбољи љекари, али га нијесу могли излјечити. Тако остане без имања и без нигдје никога свога, а болестан и укочен умро би од глади, да га калуђери дужки нијесу примили у манастир. Он је лежао у једном углу у пространој манастирској кући, која се звала оцак. У њу се свраћају сви путници и намјерници; неки да се мало одморе и храном поткријене; неки да преноће, а неки опет да се Богу помоле. Сваком је без разлике та кућа свагда отворена. Сава је једнако лежао на уздак, јер је на куковима био протрвен, те није могао другачије лежати. Био је живи мученик. Тијем је привлачио пажњу на се и сажалијевање од походаца и намјерника. Па и Мухамеданци су га сажалијевали, који су често манастиру досађивали, пролазећи у Дубровник, а неки опет на своја добра у Шуму, Бобане и Попово. Њима

су се морали давати ручкови, ужине и вечере, све како су сами шћели!

„У мјесецу мају 1847. год. појави се дакле једно јутро овај дугогодишњи лежо у цркви на јутрењи! — Игуман, калуђери и ђаци изненађени и зачуђени прекину читање, помисливши да није каква утвора! Игуман одмах пошаље у оцак једнога калуђера, да види лежи ли Сава бџни на својему мјесту. Калуђер, вративши се, каза, да га нема у оцаку. Јутрења се продужи и сврши. По свршетку скупе се калуђери код игумана у општу ћелију, гдје је позван и Сава бџни. Писац овијех редака био је тада ђак, гледајући тај чудесни догађај, једва је чекао, као и сви други, да чује, како је Сава бџни оздравио и устао“.

„Игуман Христифор почне га питати: „Саво, кажи право, како си оздравио, устао и у цркву на јутрењу дошао?“

„Хоћу оче игумане, мој господине“, одговори Сава: „Послије по ноћи заспао сам у тврдо сан, и до пред зору спавао. Од како болујем и лежим, никад тако тврдо ни слатко нијесам спавао. Чини ми се, да се не бих пробудио још за дуго, да неко силно не лупи у врата од оцака. То ме пробуди. У тај тренутак учини ми се, да стоји један ђак на сред оцака, који ме по имену зовну. Ја му се одазвам, а он ми реча: „Устани! Одавно ту лежиш“! — Мислећи да је то ђак (невидећи га у помрчини), који је дошао да узме огња за кадионицу у цркви, па му одговорих: зашто ме јутрос узнемирујеш? Распрећи огањ и узми жари, па га носи у цркву, да те старији не карају, јер ћеш задоцнити. Дјечак, не мичући се с мјеста, одговори ми: „Не бој се, устани! Ја сам послат од матере Божје да ти рекнем, да устанеш“! Па се примаче к мени, узе ме за руку и по-

диже ме. Ја се осјетих лак, и стадох на ноге. Зачуђен и радостан шћах га загрлити, али га нестаде! — Само с врата чух глас: „Сада си здрав. Иди у цркву нека ти освете масла (јелеосвећење); благодари Богу и Божјој матери. Остани у у манастиру до смрти, иначе ће ти се болест повратити“. Још ми нешто рече, што ћу само на исповиједи пред смрт казати“.

„Овај је Сава послје тога још живио у манастиру више од 10 година потпуно здрав. То његово чудесно исцјељење задивило је како Хришћане, тако и Мухамеданце, који су га виђали за 16 година, како у раанама и укочен на узнак лежи. Многи по чувењу нијесу вјеровали, те су доходили да га виде и да се увјере. Чак и требињски Мухамеданци пошаљу два своја изасланика, да се лично увјере о томе. Дошавши у Дужи и увјеривши се о истинитости тога догађаја, рекоше: „Аллах! Аллах! Каква се чудеса догађају на овоме свијету! — Овај је манастир Божја кућа“.

„Од тога доба Мухамеданци су, па и зликовци, почели љепше поступати и мислити о манастиру Дужима“.

* * *

Хришћани! Бог је све премудро уредио. Све што је створио, створио је да човјеку послужи.

Показао му је пут, који води у Његове блажене дворове. Да се човјек, који је сишао са овог пута, опет на њ поврати, и да не погине као син погибелни, и да безумни лакше побједи врага, који га учи да Бога нема, над појединијем је јављао силу неограниченог свемогућства.

Кад су ученици упитали Исуса за човјека слијепа од рођења: „Рава! Ко сагријеш, или овај или родитељи његови,

те се роди слијеп"?¹⁾ Исус им одговори: „Ни он сагријешни ни родитељи његови, него да се јаве дјела Божја на њему“²⁾.

И на Сави се јавише дјела Божја кроз молитве пресвете небесне Царице.

Ми непрестано гријешимо дјелима, мислима и жељама, у знању и незнању, али нема гријеха, који не остаје непод Божјег милосрђа. Кад се покајемо и престанемо гријешити, не треба да сумњамо, да ће нам Бог опростити, јер Христос

¹⁾ Јов. 9. 2.

²⁾ Јов. 9. 3.

рече Петру, да треба опростити: „Седам пута седамдесет“³⁾.

Бог нам је заповиједио: не чинити прељубе; не убијати; не украсти; не свједочити лажно; а поштовати оца и матер своју⁴⁾. Испуњавајући и ову заповјед пјевајмо свемогућој нашој заступници пресветој Богородици:

„Родѣица чѣстѣа, Бога плѣтио рѣдѣнаѣ во спасѣнѣе всѣхъ. Ёюже родѣ челоѡчѣскѣи ѡбръкте спасѣнѣе, токоѡ да ѡбръциемъ раѣ. Богородице чѣстѣа благословѣннаѣ“. (Служ. о усеопн.).

³⁾ Мат. 18. 22.

⁴⁾ Лук. 18. 20.

(Наставиће се).

О ЗАКЛЕТВИ.

Када се два, или више лица, парниче о неком спору, па нејмају доказа писмених, или личних, — своје право могу и *заклешвом* доказати.

Када се каква лица позову, да праву вриједност неком имању, или ствари одреде, и да би та њихова процјена савјесна и праведна била, — они се претходно *заклињу*.

Када се какав чиновник државни, војени, или општински у повјерену му дужност уводи, и да би се рад његов свагда на правди и земаљским законима оснивао, тражи се претходно од њих *заклешва*.

Даље владаоци земаљски, министри, посланици на народним саборима и скупштинама, свештеници, учитељи и сви у опште државни и општински чиновници прије почетка рада свог свагда се *заклињу*.

На пошљетку и многа поједина лица заклињу се пред другима, или више пута сама у себи, да у будуће извјесне послове неће више радити, нарочито, ако су они још и штетни за њихов морални или материјални живот. Тако: пијанац се заклиње, да се више никада не ће опити; картарош, да се не ће картати; супруг, послје смрти друга, да се не ће више женити; друг другу, да ће бити вјеран, осветити један другога и т. д.

Па шта је дакле заклетва? Ништа друго, до призивање за свједока ондје највеће светиње, која свијет овај држи и њиме управља; која даје здравље и болести, живота и смрти. Опога, од кога се ништа сакрити не може, који је свуда и на сваком мјесту — на самога Бога Саваота, Творца неба и земље. И заиста, нико, осим Бога не може све знати и у свачију душу прозрјети, па с тога је и врло оправдано, што се у оваквим приликама на њега обраћамо и за свједока нашег призивамо.

Да би дакле исказ наш, било пред судом, или другом каквом милошћу потврдили и представили га у правој ствари, ми тада Бога за свједока призивамо, или у обичном говору кажемо: „*Бога ми*“.

Заклетва је од најстаријих времена уведена, па се и данас сматра за једну од врло важних и најмоћнијих чињеница у свакоме друштву и држави. „Нпрѣимли илини Гомода Бога ткогш кѣѣ“, вели сам Бог народу израиљскоме преко боговидца и пророка Мојсија, из чега се види, да је заклетва још и у народу старог завјета постојала и да је од самог Бога дата.

И ако је заклетва од своје важности сада доста изгубила; и ако данас има доста безбожника, који ништа за свето не сматрају, — ипак и ти најпоқваренији људи, више пута, када до

заклетве дођу, од исте презају, зазиру, и не радо се заклинју. А зашто? Зато, што су у души својој увјерени, да заиста има неко више биће, које мотри на свачији живот и рад, па бојећи се праведне осуде његове избјегавају увијек заклетву. Таква лица прије ће дозволити, да спор изгубе, и ако су више пута у праву, но што ће се заклетти. Наравно, да и од овога има изузетака; али опет ови не сачињавају правило.

Начин вршења заклетве није тачно одређен прописима црквеним. Мени бар то није познато. Истина о заклетви има неколико ријечи у Фирмилијановом „*Парохијалнику*“, под насловом: „*чинъ окршнина кляткѣ*“, али ова се заклетва опет не може примјењивати на све случајеве, већ само на један, а то је, кад се један, или више њих као свјedoци заклинју. Према томе, заклетве су до сада вршене како је који свештеник знао, или од других својих колега видио. Тако, многи свештеници врше заклетву без епитрахиља, а неки опет са њиме, но без икаквих црквених молитава. Свакојачко и једни и други не врше је правилно.

По моме мишљењу држим, да би било најправилније извршити заклетву овако: У цркви, гдје се обично заклетве полагају, треба на сто поставити упаљену свијећу једну, или двије (ради веће важности), а на средини стола положити св. јеванђеље и крет. Затим свештеник облачи епитрахиљ и одежду (по могућности најсвечанију) и окренувши се истоку стоји

с десне стране, а лице, које се има заклетти, поставља с лијеве стране до себе, и пошто се такво лице прекрсти и цјелује крет и св. јеванђеље, свештеник гласно почиње: „Благомоленъ Богъ нашъ“... „Триглатогъ“... За тим одпоји тропар „Спаси Господи люди ткоѡ“... и кондак: „Возниша на крстѣ“ Послеје тога каже заклинјућем се, да метне прва три прета десне руке склопљена у једно (онако, како се кретимо) на крет, и да за свештеником говори заклетву, коју му он ријеч по ријеч гласно чита. По изговореној заклетви свештеник говори сугубну јектенију: „Помилѡи насъ Божѣ“... „Ѣще помилѡи“ (за вѡладоца, архијереја, заклинјућег се, и кѡл приколакниѡ Христѡани)... „Ако милостѡикъ“ и т. д. Потом приглаголтѣ и отпуст. — Затим у кратком говору преставља заклинјућем се лицу важност заклетве и поучава га, да цио свој будући рад удешава тако, како ће свагда Богу угодити.

И заиста, када би се мало већа пажња поклањала заклетви и њеном вршењу, много би мање зала и кривоклетства у друштву било, јер би се тада св. вјера православна и хришћански морал у народу уздигао, и онда не би се никада о огријешили о девету божју заповијест, која вели: Не кидѣтътътъкъѡи на дрѡга ткоѡгш кидѣтътътъка ложни“, — а онда ће бити знатно поможено.

Зајечар, 20. јануара 1894.

Мил. С. Пантелијѣ,
свештеник зајечарски.

ИСКРЕ ПОЈЕЗИЈЕ.

Од

Дионисија Миковића.

IV.

Све, ако ће, послае мене,
Нека буде ка' и прије
Ал' нека ми мило Српство
Буде доста напредније.

V.

Ко учини добро дјело
Нек се никад не покаје,
Јер наш Творац без награде
Добро дјело не пуштаје.

*

Зла су дјела оног срца,
Што Божијег страха нема
Човјек себе злим дјелима
У вјечиту муку спрема.

VI.

Гдје је гордост ту је лудост,
Ту су и зла сваколика
Гордељиви нема вишег
Ој, од себе, свог крвника.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПРАКТИЧНО РУКОВОДСТВО

како треба саборно служити св. литурђију са ђаконом и без њега.

По Ј. Кутепову и другим изворима, написао: Златоје.

(Наставак.)

Литурђија. Осим онога што је у Служебнику речено, ваља на ово пазити. После, кад су свештеници свршили „начинателне“ молитве, обукли се у потпуно одијело и стали на своја одређена мјеста — ако имаду — међу камилавке на главу, на их не снимају све до малог „входа“¹⁾. Подизање руку на почетку литурђије свршује само најстарији свештеник, а други свештеници, с њим заједно, клањају се трипут пред пријестолом, молећи благодат св. Духа и помоћ при богослужењу. Први свештеник цјелива св. еванђеље²⁾, а остали свештеници и ђакон св. пријесто³⁾, затим сви свештеници клањају се најстаријему, а по томе један другоме. Најстарији свештеник узме у обје руке св. еванђеље и отпочне св. литурђију са ријечима: „Благословенно царство“..... избражавајућ њиме над савијеним св. антиминсом крет од истока к западу и од сјевера к југу, при чему га мало подигне, а онда опет положи на св. пријесто⁴⁾.

Први „возглас“: „**Дкв** подоклетк“... говори најстарији свештеник. Други свештеник произноси: „**Дкв** твоа держава“... а трећи: „**Дкв** благъ и человекколювец“...⁵⁾. При томе треба пазити на ово: Код поклона св. пријестолу ваља увијек побожно и правилно прекрстити се, не нагло, при ријечима: „Отца и Сына и св. Духа“, или

„Отцѣ и Сына и св. Духѣ“, а на „Благословенъ Богъ нашъ“ — код ријечи „члнк и присно“. Рекавши „возглас“, дужан је сваки од свештеника на десној и лијевој страни поклонити се св. пријестолу, па онда и најстаријему свештенику, обративши се лицем к њему. Сваки пут, кад год се свештеници окрену к народу, треба да то учине цјелим својим тијелом а на десну страну⁶⁾.

Ако је на литурђији архијереј присутан, први свештеник, после „возгласа“: „Благословенно царство“... поклони се пријестолу, па онда преосвештеноме, обративши се лицем к њему. То исто дужан је он и сви други свештеници учинити редовно кад год се клањају пред св. пријестолом.

Мали „входъ“. После пјенија на стих: „Блага Отцѣ и Сына и св. Духѣ“, а по трикратном молитвеном поклону пред св. пријестолом, најстарији свештеник цјелива св. еванђеље и даје га ђакону⁷⁾. Затим около пријестола с лијеве стране приђе к првоме други свештеник, и оба, не снимајући камилавки (ако их имаду), које су дотле имали на глави, цјеливају св. пријесто, па одлазе десном његовом страном, гђе снимају камилавке, к сјеверним дверима, један за другим, старији напријед, за ђаконом који носи св. еванђеље око пријестола. После, кад су

1) *Тилшк* гл. 29.; *Николѣй*, стр. 65.; *Николајевичъ*, гл. VII. стр. 18—19.

2) *К. Николѣй*. *Погок.* къ издѣ. 8гг. стр. 374.

3) *Иешо*.

4) *Иканъ Дмитревѣй*. *Истор. догмат. и тинн.* изданинѣ кож. литѣрг. стр. 126.

5) *Прнк.* къ Тѣл. *Епарх.* Вѣд. 1884. г. № 19.

6) № 18 *Рук. д. С. П.* 1889. г. стр. 562.

7) *Слѣжк.*; *К. Николѣй*. *Погок.* къ издѣ. 1гг. стр. 383. Ако су при саборном служењу два или више ђакона, тада један или два између њих иду с кадилом пред еванђељем. *Хонницѣй*. *Прак. рѣк. д. кѣщ.* Отд. III. ст. I. §. 35. стр. 67.

шли од пријестола прва два свештеника, у истом поретку, по два у реду, придођу к предњој страни св. пријестола, на средину његову, и остали свештеници, који, кад су послѣје молитвених поклона цјеливали св. пријесто (сниме камилавке као и они први) одлазе за њима десном страном око пријестола, један за другим, старији напријед, а к сјеверним дверима. Изишав из олтара заузму сваки своје мјесто на коме су у олтару стајали т. ј. свештеници, који су били на десној страни, пријеђу иза најстаријега на десну страну, а са лијеве остају на тој страни, старији ближе до првога, па приклону главе. Први свештеник благослови руком на исток и рече тихо: „Благословенъ входъ свѣтыхъ твоихъ“¹⁾ цјелива св. еванђеље, други свештеници не цјеливају, па на царске двери уђе у олтар за ђаконом, који положи св. еванђеље на пријесто²⁾; поклони се и стане на своје мјесто на предњој страни пријестола. За њима уђу у олтар и сви други свештеници. При томе десна страна цјелива икону Спаситеља, која је на десној страни до царских двери, а лијева — икону Богоматере на лијевој страни, али не обје, поставе се у олтару сваки на своме мјесту (међу камилавке, ако их имаду) и послѣје молитвенога поклона цјеливају св. пријесто и поклоне се првоме свештенику. Свијећоносца благосиља најстарији свештеник. При пјенију: „Придите поклонимса“... треба поклонити се до земље, јер тако је код нас у древности било. У опште, кад год се чује у црквеном пјенију или читању „поклонимса“ — ваља дубоко до земље поклонити се³⁾. Ако је присутан

¹⁾ Исто, стр. 384.

²⁾ Арх. служ. Р. д. С. П. 1889. год № 17, стр. 526.

³⁾ Объяв. Ван. ед. прот. Ниҳанлокаго, изд 1879. г. стр. 72.

архијереј (у олтару) први свештеник пред малим „входомъ“, чим је дао ђакону св. еванђеље, дужан је поклонити се и преосвештеноме. Ђакон примивши св. еванђеље, прије изласка из олтара, принесе га к архијереју ради цјеливања. Сви остали свештеници поклоне се преосвештеноме. Па тако и кад се по „входу“ врате у олтар, посље цјеливања пријестола и молитвеног поклона, клањају се архијереју.

„Возгласъ“ **Аkw свѣтъ еси Боже нашъ**“ произноси најстарији свештеник. Ријечи „и во вѣки вѣковъ“, које се односе к молитвословљу: „Господи, спаси благочестивыа и оуслыши ны“, дужан је ђакон произносити овако: посље, кад је пред иконом Спаситеља изговорио „возгласъ“: „Господи спаси благочестивыа“ ваља да се окрене цијелим својим тијелом од иконе Христа Спаситеља на десну страну, и обративши се лицем к народу (западу) изговори гласно: „И во вѣки вѣковъ“. У томе моменту, треба ђакон да прихвати десном руком у полу кругу врх орара, и да се окрене од јужне — лијеве стране, к сјеверној — десној страни⁴⁾. Кад се поје „Свѣтъй Боже“, први свештеник, посље како је цјеливао св. пријесто — али не еванђеље⁵⁾ — оде к горњему мјесту⁶⁾. У то вријеме кад су старији свештеници обојих страна, који су били ближе првога и до царских двери, приступе к св. пријестолу цјеливају га, али не еванђеље, оду са мјеста, на коме су стајали и ставе се до горњега мјеста а на обје стране св. пријестола, сваки на својој страни — старији ближе првог свештеника и горњега мјеста,

⁴⁾ Рук. д. П. 1889. г. № 18, стр. 562—563

⁵⁾ Р. д. С. П. 1889. № 17. стр. 526.

⁶⁾ Вѣдательно, ако икациникъ не подобитъ на горни лиѣто кохотити, ниже сѣдѣти на немъ: но сѣдѣти ко странѣ горнаго пристола, из южнаго страни. Службеник.; К. Никольскій. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 393.

а млађи ближе царски двери. И ђакон, у то вријеме, цјелива, као и пређашњи, само пријесто а не еванђеље¹⁾. Пред „возгласом“: „Миръ ксѣмъ“ до апостола, најстарији свештеник, лицем окренут к народу, поклони се свештеницима десно и лијево, па рече: „Миръ ксѣмъ“²⁾, а при томе благослови руком полагаано и правилно изображавајући крст, који отпочиње више чела и окончава се према десном рамену његовом а са поклоном. При читању апостола сједе свештеници сваки на својој страни, а најстарији сједи први с десне стране, устају само при кађењу, које свршава ђакон. Код кађења треба пазити на ово: Ако се кадило даје на лијевој страни олтара, тада треба десном руком држати наглавак кадила, а лијевом средину свију ланчића, а кад се даје на десној онда обратно. Благосиљати ваља саму чашу кадила, за то је дужан ђакон кадило ближе приијети к свештенику, а не показати га само издалека. Кадило држи се у руци а не у шаки. Ланчић треба пустити међу 3 и 4 прстом преко малог а онога до њега, а наглавак кадила нека лежи на прва три прста, који су сложени као на молитву. Кадити ваља тачно и достојанствено. Пред сваком иконом треба трипут покадити и при томе сваки пут кадилом начинити крст, а код кађења по други пут поклонити се. Прелазећи од једне иконе к другој треба опустити руку. У олтару кади се најприје пријесто, жртвеник, па онда горње мјесто када на жртвенику стоје св. дарови н. пр. при служењу панихиде послје литурђије, прије употребљења св. дарова, или при кађењу послје проскомидије, када се чита апостол, на херувимској пјесми и т. д. а иначе, кад жртвеник стоји

празан, послје пријестола кади се одмах горње мјесто, па онда тек жртвеник³⁾. Послје жртвеника или горњег мјеста треба кадити иконе десно и лијево и икону над царским дверима. Не ваља кадити издалека стојећи на једном мјесту, него треба доћи ближе к иконама. Кађење нека је у извјесном реду од јужне к сјеверној страни⁴⁾, али не обратно.

„Миръ ти“, по апостола, говори први свештеник, а други, поклонивши се најстаријему, одлази к предњој страни пријестола и узевши тамо еванђеље цјелива га⁵⁾, предаје ђакону, врати се на своје мјесто и поклони се првоме свештенику. Када ђакон на амвону изговори: „Благослови владыко“, први свештеник, стојећи на горњем мјесту, лицем к народу окренут, рече „Богъ молитвами“... и благосиља ђакона. „Возгласъ“ „Премудростъ прости“ произноси други свештеник а „Миръ ксѣмъ“ први. „Кониемъ“ говори трећи свештеник. Служе ли два ђакона, то „Премудростъ прости“ и „Кониемъ“ говори други ђакон.⁶⁾ У то вријеме сви свештеници (који имаду, снимају камилавке⁷⁾ стоје на мјесту на ком су дотле стајали. (Кад се еванђеље прочита међу камилавке). „Миръ ти владыко“ говори најстарији свештеник⁸⁾, па прима од ђакона на царским вратима св. еванђеље, цјелива га⁹⁾ и меће на пријесто више антимиаса¹⁰⁾. Остали свештеници, у то вријеме, не цјеливају еванђеља¹¹⁾. Нај-

³⁾ Прик. къ Тѣл. Евларх. Вѣд. 1882. г. № 8.

⁴⁾ Рук. д. С. II, 1889. г. № 18, стр. 563.

⁵⁾ Рук. д. С. II, 1889. г. № 17, стр. 526.

⁶⁾ Служебник.

⁷⁾ Типик гл. 29, Но 41. Ньюф. ч. Церкк. Вѣст. 1887. г. стр. 689.

⁸⁾ К. Николькин. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 414.

⁹⁾ Исто; Р. д. С. II, 1889. год. № 17, стр. 526.

¹⁰⁾ К. Николькин. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 415.

¹¹⁾ Исто. стр. 414.

1) Р. д. С. II, 1889. г. № 17, стр. 526.

2) К. Николькин. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 393.

старији свештеник стане на предњој страни пријестола као у почетку литургије до „Славыи Боже“. А и сви остали свештеници пријеђу од горњега мјеста к њему и поставе се сваки на својој страни, онако како су стајали до „Славыи Боже“: млађи ближе горњега мјеста а старији ближе до царских двери. У том поредку остају свештеници све до „Возлюбимъ другъ друга“.

Код „возгласа“ „Миръ всѣмъ“ и „Миръ ти“ ваља на ово пазити: прије, него што је свештеник изговорио „Миръ всѣмъ“ и благословио народ као дјецу духовну, клања се саслужећим свештеницима као себи равнима по свештенству (а некада и вишим), молећи у њих помоћи и саучешћа у молитви. — Све у цркви Божјој „выкаетъ благообразно и по чинѣ“ (I Кор. 14, 40) и увијек „меншеѣ ѿ колышаго благословляетсѣ“ (Јевр. 7, 7.) а нико не благосиља себи равна. По томе, „возглас“ „Миръ всѣмъ“ не односи се к саслужећим свештеницима. — Ако је присутан преосвештени, најстарији свештеник, прије „возгласа“, обративши се лицем к њему, поклони се, па онда клањајући се народу рече: „Миръ всѣмъ“, али не благосиља него то оставља епископу. Само кад свештеник рече ђакону „Миръ ти благоукъствующима“ или пјевцу „Миръ ти“, тада их благосиља и у присутности преосвештенога, јер се тај благослов односи на ђакона и пјевца, који су по чину мањи од њега.

Послије еванђеља и прошења за св. синод и преосвештенога, други и трећи свештеник раскрива плитон и три стране св. антиминос: двије побочне и доњу¹⁾.

¹⁾ Прик. къ ТѢл. Спарх. Вѣд. 1884. г. № 19, стр. 161; 0 избж. къ Арх. діак. Соколока стр. 10—11; Рук. д. С. П. 1889. г. № 17 стр. 526. У неким

Горња страна остаје покрита. Поклоне се пријестолу па онда првome свештенику. У то вријеме цјелива најстарији свештеник св. антиминос²⁾. „Возгласъ“ „Ако милостивъ и человеколюбивъ Богъ...“ говори први свештеник, а исто тако и „возгласъ“ „Ако ты еси воскресеніе и животъ и покой...“³⁾ само што при овом пошљедњем још и кади пред пријестолом⁴⁾. Послије јектеније о оглашенима, при „возгласу“ „Да и тій съ нами славатъ“... а не у вријеме кад се говори „Открыетъ имъ Евангеліе правды“, четврти и пети свештеник раскрије осталу горњу страну светог антиминос⁵⁾, поклоне се пријестолу па онда најстаријему свештенику. „Возгласъ“ „Да и тій съ нами славатъ“...“ говори четврти свештеник⁶⁾, а при томе поклони се пријестолу па онда најстаријему свештенику. Најстарији свештеник, у то вријеме, дјела губом крст над св. антиминосом, цјелива ју и положи на горњој десној страни антиминос⁷⁾. „Возгласъ“ „Ако подобаетъ...“

нашим црквама — на жалост — нема плитона. То је повеза у којој се св. антиминос чува и у чистоћи држи. Гђе га нема треба да се набави.

²⁾ Р. д. С. П. 1889. г. стр. 526.

³⁾ К. Никольскій. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 416.

⁴⁾ Р. д. С. П. 1888. г. № 9, стр. 197.

⁵⁾ № 17. Р. д. С. П. 1889. г. стр. 526—527.; К. Никольскій. Пособ. къ изуч. Уст. стр. 417. Упореди: *Василије Николајевић*, Вел. тивик стр. 60; „Гласник православне далматинско-истријске епархије“ Год. I. бр. 6 стр. 53; Константинопољски патријарх *Пајсије* одговорио је патријарху *Никону* ово: „И егда глаголетъ: „Да и тій съ нами славатъ...“ прогиратъ антиминос, не знаидетъ грѣхъ Господень, есо же, Юлифъ убо, ако оглашениъ, а не еше покритиъ чиникъ, съчи покъи про неке (ако же етъ и платно антиминос), но погрѣди поскати Христѣ“. *Послиѣ Паниѣл*, Патријархъ Константинопољскаго, къ Мокковиколѣ Патријархѣ *Никонѣ* о кожнѣк. литѣргій. Перекодъ къ грѣчникаго. Москва 1658. г.

⁶⁾ Прик. къ ТѢл. Спарх. Вѣд. 1884. г. № 19, стр. 161.

⁷⁾ Арх. избж.; Покок. къ издѣ. Црт. Никольскаго, стр. 417; 0 когол. прак. ц. к. М. Соколока стр. 83

говори пети свештеник⁸⁾, а при томе не смије да изостави поклон св. пријестолу

⁸⁾ Прик. књ. ТѢл. Епарх. Вѣд. 1884. г. № 19 стр. 161.

и најстаријему свештенику. „Возглас“ „Ако да подх державою твою...“ произноси први свештеник⁹⁾.

⁹⁾ Исто; Погос. књ. изд. Чет. Никол. стр. 419.

(Наставиће се).

„УЧЕЊЕ ВАСЕЉЕНСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ“ и разлике у учењу осталих хришћанских цркава;

написао православни свештеник и др. богословије † Владимир Гете, а на српски превео архи-мандрит Н. Дучић, штампано на средњој осмини у Биограду 1891.; стр. XXV и 257.; цијена 2 динара, или 1 фор.

(Свршетак.)

У првом дијелу редовног садржаја своје књиге, изнаша писац у кратком и језгровитом слогу сва начела и појмове хришћанске догматике, уврстивши напријед темељ и збир тога учења, никејски символ вјере. Но премда је он дотично своје расправљање изводио на основу садржаја појединих чланака истог символа, ипак је у својој систематизи средно градиво у осам одијелка опћег значаја, од којих се у I. одијелку расправља о св. Тројици, у II. о свијету, у III. о оваплоћењу, у IV. о искупењу у V. о св. Духу у VI. о цркви, у VII. о крштењу и другијем св. тајнама, а у VIII. о васкрсењу мртвих и о бесмртном животно у другом свијету.

Упоредо с тиме, а иза редовног садржаја, писац износи у сваком одијелку, а у главним, опћим, па ипак доста јасним потезима оне разлике, што опстоје у учењу западнијех цркава, а према ономе учењу васељенске и православне источне цркве наше, како га он у своје дјелу износи. Но далеко би ме одвело, кад би хтио, да у овоме приказу изнесем све главне моменте пишчевог излагања, а и сам опсег простог књижевног приказа томе се противи; с тога ћу овдје, а зарад карактеристике изредног знања и сваћања пишчевог, као и начина и једрине његовог излагања привести опширније само садржај I. одијелка и уздржати се од приказивања садржаја осталијех одијелка пошто је и приказ I. одијелка довољан, да се покаже и докаже вриједност овога дјела.

На челу одијелка о св. Тројици ставио је писац као мото почетке 1. 2. и 8. члана символа вјере, а даље разлаже: „да се символ вјере оснива

на догмату св. Тројице, или једног Бога у тријем лицима, од којих је Отац свемогуће начело. од којег произиђе Син рођењем, а Дух свети исхођењем, и који је дао биће свему видљивом и невидљивом; да се ова три лица истог божанског јестества, од којих је сином објављено Божје свемогућство створењем свега, ипак разликују личним својствима, при чему израз: „лице“ никако нема човјечанског смисла, већ служи само као ознака разлике у једном и једином суштеству; да је с погледом на лична својства, у св. Тројици само једно начело, а то је Отац, у коме су, као начелу, два различита чина: „један је назван рођење, и има за предмет Сина; други је назван исхођење, и има за предмет Духа светога“; да у св. Тројици нема разлике у суштественим својствима, нити ваља смјешавати лична својства са суштественим, или преокрешати лична у суштествена, јер би у првом случају изишло, да има више Богова, и тиме се наружио догмат Божијег јединства, у другом случају уништила би се лична разлика, и ружио догмат о лицима св. Тројице, а у трећем случају, дало би се свијем трима лицима једног суштества оно, што припада само једном лицу; да отац осим вјечне унутрашње, имаде још и спољашњу радњу, којој је предметом видљиви (стварни) и невидљиви (духовни) створени свијет и која се извршује посретством Сина; да Дух свети врши свој уплив у оба свијета посланством од Оца и од Сина, која се нарочито појављује у надахнућу отаца старозавјетне цркве, а у Христовој цркви у утјецању њеном на душе вијерних, и у чувању залога Божијег учења; да

је тешки гријех *смијешати посланство* св. Духа од Оца и од Сина: с *превјечним исхођењем*, јер то проихођење долази само од Оца, тога *јединог* начела у св. Тројици, и не би се могло ни непосредно ни посредно приписати то вјечно проихођење Сину, а да му се не дометне лично својство Оца, и да се тиме не наружи сами догмат о лицима св. Тројице“.

У додатку истога одијељка наводи писац како су све Хришћанске цркве сложне у догмату о једном триличном и једносушном Богу, али да је римска црква додатком „и од Сина“ (*filioque*), наружила догмат о св. Тројици, који је дометак, пискиваши у Шпањолској у VII. вијеку, након силног противљења (нарочито у Француској), као и одбацивања самог папе Лава III., посредовањем Њемачко-римских царева усвојен у појединим западним црквама, а у Риму примљен тек почетком XI. вијека; да је англиканска црква примила у наслијеђе тај дотак од своје римске мајке, и покушала га оправдати успоставом Сина као *другог начела* у св. Тројици доказујући још, да је исти додатак према изрекама црквених отаца сложен с преданијем учењем; дочим је источна црква лако доказала: „како у Тројици не може бити ништа *другог реда*“ и пошто је својство *начела* само лично својство Оца, да се не може то својство у ником реду дати Сину, а да му се не дометне од личности Оца, и тиме не поткопа догмат о Тројици, а осим тога, да „истиниски текстови говоре само о *посланству* св. Духа, а не о његовом вјечном *исхођењу*“.

Исти одијељак завршује писац овим важним ријечима: „Тако је дакле тај додатак у символу, који је створен на западу, не само неправилно и незаконито дјело једне обласне цркве, него још има у себи одлучну заблуду, супротну васељенском вјеровању. Мјесто изналазити и давати тумачење ријечима: *filioque*, које би могло сачувати догмат о Тројици, боље би било искрено признати: да додатак није православан, и избацити из символа један опасан израз, супротан Божијој ријечи, и истинском предању цркве“.

У даљим одијељцима I. дијела износи писац истијем оним кратким и језгровитим, као и свестраним тачним и потпуно научним слогом остали садржај васељенског учења, што се односи на поједине чланке символа вјере, а свакоме одијељку додао је односне разлике у учењу

западнијех цркава, обарајућ основе њиховог извођења и тврдња и доказујућ неоснованост, неоправданост па и саму грјешност њиховог учења и исповиједања. И у томе свом значајном настојању, писац није пропустио, а да не изнесе, и темељитом научном претресу не подвргне све поједине противне моменте у учењу западнијех цркава, од којих је изнио заиста велик број, а при сваком члану символа вјере, или у дотичном опфентијем наслову.

Други дио овога дјела, посвећен је *моралу* православне цркве. Тај дио средио је писац у три одијељка, од којих I. има наслов „*опћа начела*“, II. „*Божји позитивни закони*“, а III. „*Јеванђелски развитак Божјега закона*“.

Говорећи у I. одијељку о опћим начелима хришћанског морала, писац утврђује, како је морал правило човјечијих дјела, којих имаде инстинктивних (безодговорних) и разложних (одговорних), од којих се ова пошљедња оснивају на непомућеном разуму и слободној вољи, јер да разум доводи до спознаје природних и позитивних закона (савјест, прописи,) а слободна воља до складног одношаја у животу и раду човјечијем, а у одношају према истијем законима. Даље означаје у чему се састоји суштина доброг дјела и гријеха, порока и врлине, као и мјерило за степен и јачину појединих гријеха у опће; анализира природне законе у човјеку, који сачињавају његову моралну природу; доказује, како изван појма и суштине о Богу не може бити никаква засебног независног морала (како хоће атеисти,) и како су у човјечанству попут физичких закона, од увијек и вазда очеvidни још и морални закони, као вјечни закони његове природе, која је производ Творчеве воље, која је по томе дакле узрок и извор тијех закона, а човјечија савјест само одјек његове воље; приводи, како се био помрачио првобитни разум, и воља ослабила, ушљед чега човјек неимађаше потпуне слободе да чини добро, ради чега Бог, а зарад спасења љуцког, даде позитивне *појмове о истинама* (догматски дио откровења), и *законе* ради управљања вољом, као и окријењујућу *благодат* св. Духа, па тиме воспостави човјека у његову слободу за истину и добро; и напослијетку, говорећ о томе, како човјек у погледу морала може бити у двојаким положајима и то: или сам о себи без благодати, или под облашћу и утјецајем благодати, и на

У водећ разлике између човјека у првом, и човјека у другом стању, закључује тај одијељак изношењем слиједећих основних начела хришћанског морала: 1. Човјеку је неминовно потребна благодат Божија; 2. та је благодат животворна, јер одређује човјекову моралну радњу; 3. она није присиљавање к добру, већ само поправна моћ, која васпоставља човјечанску моралну слободу, а не сужава је; 4. та је благодат дарована од Бога, а није никако награда претходнијех заслуга, јер дјела, која би била учињена прије утјецаја благодати, имају само својство недостатка.

Иза навода ових опћих начела износи и разматра писац поједине разлике и противности у учењу западнијех цркава према васељенском учењу, побијајућ нарочито *пелагијанизам* и систем *казуиста* у римској цркви, као и систем *фатализма* у протестанским црквама.

У II. одијељку износи писац понајприје текст закона Десјатословија, па образлаже и утврђује православно учења у погледу сваке заповиједи Божије, унесавши код I. заповиједи расправљање о основним појмовима вјере, љубави и надежде, као и богослужења и молитве, ће опширно, а по свијем систематским дијеловима расправља о молитви Господњој. На крају тога одијељка додаје односне разлике у учењу западнијех цркава о Божијем закону, и оштро куди дотичну неправилну подјелу Божјих заповиједи у римској цркви, као и боготворење пречисте Дјеве Марије у догмату о безгријешном зачећу, и у служењу њој, које је прешло од призивања у потпуно богослужење, па коначно обара протестанско учење, да се светитељима не може чинити служење другог реда (поштовање и призивање) ни поштовати св. иконе и мошти, и уз то још побија англиканско не призивање светаца и друга отступања у том погледу.

Трећи одијељак посвећен је јеванђелском закону, што га прогласи Христос на Галилејском брду, наиме блаженствима, о којима писац вели, да су јасан доказ, како се истинска срећа на овоме свијету састоји у вршењу врлине (добродјетељи), којом се постизава још и блаженство у царству небесном. Туј се редом излаже суштина и значај сваког блаженства редом, и на крају додаје, како су оне истине, што се тамо излажу, чисто и непромијењено признање и усвојење у свијем хришћанским црквама.

*

За предмет трећег дијела своје радње, узео је писац *дисциплину* (благочиније) православне цркве. То је најкраћи дио ове књиге, а подијељен је на троје. У I. одијељку расправља се о „*изворима дисциплинских правила*“, у II. о „*предмету дисциплине*“, а у III. о „*црквеној управи*“.

Под црквеном дисциплином разумијева писац скуп закона, или канона, које су установили св. апостоли, и св. оци, да се њима очува вјера, морал и установа Исуса Христа. У даљем току I. одијељка приводи се укратко постанак и даљи историјски развитак црквеног законодавства, које је у васељенској цркви сабрано и оличено у *зборнику каноничког права* њеног, (апостолска правила, правила васељенских и помјесних сабора, каноничке посланице) и доказује, да је православна источна црква у дисциплинском погледу и данас онаква, каква је била првобитна црква. За тим се износи ток отпадања римске цркве од законодавства васељенске цркве и успоставља нарочитог њеног зборника црквеног права, које је данас оличено у једном зборнику из XII. вијека, који је сплет првашњег старог зборника са скупом тако названих „*лажних декретала*“, и који је касније допуњен још множином папских декреталија, — дотим се за поједине цркве, што отпадоше од православља и папе, приводи, како се налазе у једној зборци, „*гдје су државни закони измијенили, или замијенили готово све старе црквене законе*“.

У другом одијељку излаже писац, како се предмет црквене дисциплине састоји у уређењу управе, установљене Исусом Христом, у чувању вјере, морала и законског вршења св. тајна, и чувању истинског богослужења, на уједно приводи укратко све главне моменте, који састављају предмет црквене дисциплине, које своди под три главна наслова: јерархија, увјети за одређивање вјере и црквена година, упућујућ у погледу појединости нарочито на зборник правила, при чему да не треба сметнути с ума „*основну разлику између оних канона, који су у опште и постојано обвезни, и оних, који садрже само обласна и привремена наређења*“.

Говорећи о црквеној управи, показује писац, како је сам Христос установио свештенство, да управља црквом, и које је у виду епископства наслиједило апостолство, које је било једно и зборно, са једнаком части и власти међу апосто-

лима, по чему је онда и епископство као црквена власт и преимућство, једно, које сви епископи заједно и у опште имају, и које у своје јединству, а заједничком радњом црквом управља. Иза тога приводи се кратак преглед историје развитка јерархије црквенога права, и наглашује, како су једнака она епископска права, која потјечу од посвећења, и како се она преимућства, части и права, која долазе од спољашње цркве, и која су уређена канонима, не могу ширити преко граница, које су им сабори одредили. На даље оспорава римскијем папама право, да се називају и сматрају главом цркве, и присвајају првенство власти, јер су по божанском праву једнаки са осталијем епископима, а по канонима имали би бити први између пет патријараха, да нијесу својим одвојењем од васељенске цркве изгубили то право и преимућство, које је по природи саме ствари прешло на цариградске епископе, који, као други по реду, постадоше првијем пастирима истинске цркве, не добивајући тиме ипак никаква права над црквама изван своје патријаршије, ће сваком поједином народном црквом управља њен епископ. За тим говори о праву иницијативе за заједничку радњу цијеле цркве, а за заштиту светог учења, и о склопу и раду црквених сабора општих и обласних, чије одлуке стјечу или значај васељености, као општи закони, или обласни и помјесни значај, — а при крају тврди: како је у управи православне цркве све за корист *опште радње, да се очува саборни значај власти, и сузбије појединачка самовласна радња*, дочим се у римској цркви све натјече, да се уништи заједничка радња у корист *превласти само једнога епископа*, који да у себи једином садржи сву црквену власт.

*

У IV. дијелу расправља писац о *литургији* у православној цркви, подијеливши тај одејек на четири одјељка.

У I. одјељку износи писац општи појам о литургији, која је „свршивање жртве Исуса Христа, овјековјечене у цркви тајанственим приношењем, које врше свештеници“, и која је истинска и стварна жртва, истовјетна са крсном жртвом, коју претставља, продужује и овјековјечује, која је, као искључиви принос јединоме Богу, најузвишенији чин поклањања, која се приноси за живе и мртве, у којој учествују сви вијерни видљивог и невидљивог свијета (живи

народ, душе мртвих, светитељи, анђели), и која је уједно потпун спомен цијелог живота Христовог, и као очекиваног Месије, и као дошавшег Спаситеља и Искупитеља. Иза тога приводи и побија поједине злоупотребе, што се у погледу обављања литургије увукле у рим. цркви, (тихе мисе, више служба у један дан у истој цркви и на истом престолу), која је иначе у погледу евхаристијске жртве задржала исто догматичко учење са православном црквом.

Други одјељак говори о *приугодној служби* (проскомидији), па се у њему износи цио њен ток и њена посвета, а даље наводи, како рим. црква није ништа задржала од исте литургије, осим неких више уобичајених простих припрема, које могу да обављају и свјетовни послужитељи цркве, а даље да ни англиканска црква, као и све протестантске цркве, те службе немају.

Иза проскомидије описује и образлаже писац у II. одјељку *литургију оглашених* (земаљски живот Исуса Христа), ће повише говори о „оглашенима“ у источној цркви, и наводи: како је рим. црква у главним основима сачувала исту литургију, али је у појединостима много *измјенила*, те у скупу обреда и молитава није сачувала онај *дубоки и побожни символизам православне цркве*, додајућ још како је стара галиканска, као и амвросијанска (миланска) и шпанолска литургија много сагласнија са источном литургијом него ли римска, дочим је англиканска црква, скраћујућ и прерађујућ римску литургију, сасвим уништила тај символизам.

У IV. одјељку описује се и образлаже „*литургија вијерних*“ у цијелом њеном саставу и току, а иза тога приводи ток исте литургије у рим. цркви и поново наглашује, како иста црква нема потпуне литургије, пошто је у њој укинута месејски живот, а служба оглашенијех нема довољно символизма. Даље пак приводе се поједина њена отступања од православне литургије, пошто неправилно вјерује, како освећење и претварање дарова бива само по сили ријечи, којима је установљена ова тајна, а не по призивању св. Духа, и што обавља св. причест у неједнаком виду, па тиме престапа божанску заповјед: „*пијте од ње сви*“, и отетупа од апостолског реда, који по ријечима апостола Павла означава јединство цркве. Осим тога износи се тамо још и главна карактеристика рим. службе, коа, „и ако је сачувала поједине битне дијелове

православне литургије, ипак није из ње задржала ни лијепу хармонију ни тајанствени смисао⁴, и која је само збир молитава, које не могу да одговоре основном појму хришћанске литургије, као потпуног спомена Исуса Христа. Иза овога приводи се кратак преглед англиканске службе, у којој се и вијерни причешћују у оба вида, и у којој уопће имаде још много више недостатака, него у римској служби.

Овај IV. дио, а тиме и цијела књига, завршује се разлагањем о томе, како је начело источне цркве, да свака црква имаде права на засебну службу, која се може обављати на народном језику, уз једини захтјев, да у њој не буде никакве заблуде против општег учења, и да садржи све оно, што је суштаствено у истој жртви, па од сваке друге цркве, која би хтјела да буде призната сестром њеном, изискује само: „чисту и потпуну вјеру, морално учење сложено с еванђељем, дисциплину сложну с канонима апостолским, и васељенских сабора, и литургију, у којој се истински свршава св. жртва“. О римској пак цркви тврди се, како је она сасвим противна томе начелу, пошто у истини тежи само за својим искључивим свевлашћем, и унификацијом на исто римском темељу, свуда „намећући своју литургију, свој језик, своје обичаје своју дисциплину, свој казуистички морал, и своје нове догмате“.

* * *

Као што се из приведеннога прегледа види, ово је дјело у основи својој излив мисионарске тежње и позива православне цркве наше, која као да је уз свагдашњу молитву о „*сојединењу свјета*“, оснажена и ојачана у земаљском бићу свом, налазећи се до сада у положају тек нужне, више пасивне одбране истинског учења, прегледана за тијем, да јачом снагом и живљим радом по могућности послужи остварењу онијех божествених ријечи у св. евангелију, које по Духу светом пророчки указују на околност: да има наступити час, кад ће истинска црква Христова обухватити све човјечанство, и тако довести до тога, да „*будет једино стадо и једин пастир*“ (Христос). А писац истога дјела, као одјек оне тежње и кретања, убрао је у томе свом труду и подвигу вијенац славе понајвише тиме, што је уз онако тачно и свестрано излагање учења источне и васељенске цркве, паралелно изнио, и званствено и темељно побио поједина отступања

од православља у учењу и обредима западнијех цркава.

Његово је дјело написано скроз зналачки, а збијено у кратак и лакко прегледан слог, пун једрине, и неке особите духовне снаге, поузданости и чврстоће, која читаоца силно привлачи и особитијем духовним миљем испуњава, и који је осим тога пун бистрих, широких и далеких погледа. Томе је поуздан свједок оно неколико вијерних цитата и прегледа из истога дјела, што су у овоме приказу приведени, која је онда по свему томе најгоднија приручна књига, како за свештеника, тако и за мирјанина, да из ње лакко, брзо, јасно и потпуно сазнају темеље своје вјероисповјести, и могу доказати истинитост и правилност црквеног учења и обреда својих, ако кад дођу у прилику, да то заступају и бране према коме иновјерују.

Изношење и разлагање пишчево у колико га је узео у круг свога разматрања, у сваком је погледу тачно и потпуно, и по томе вијерно огледало истинског учења православне нам матере цркве. Томе је најбоље јамство сам факт, што је његово дјело задобило пажњу и уважање скоро свега изображеног свијета, и што се његовијем превођењем бавише поједина знаменита духовна лица, па је и овај наш српски превод усвојен и благословљен од помјесне нам цркве у Србији, па и од другијех наших српских цркава. Сравнијући исто Гетеово дјело са онијем учењем православне и васељенске цркве, што је изложено у изредном саставку славног и блаженопочившег кијевског митрополита *Петра Могила*¹⁾, који је прегледан, одобрен и усвојен свом тадашњом руском, јерусалимском и цариградском црквом, и по томе духовно дјело васељенског значаја и вриједности, дакле дјело у свему право и истинско, — ја сам у свему нашао потврђеном ону поставку о исправности и ваљаности истога дјела, које у свему одговара истинском учењу св. источне православне васељенске цркве. Једино се ово дјело разликује од радње митрополита Петра тиме, што је проширено и допуњено расправљањем о црквеној дисциплини и литур-

¹⁾ Митрополит Могила живио је у XVII. вијеку. Његово дјело, названо „*Православноје истовједаније вјери*“, саборно је прегледано и уређено у Молдавији год. 1643. и касније од свију патријаршеских престола одобрено и усвојено. Издао је први пут на грчком језику год. 1662. а у руском преводу у Москви први пут год. 1696. а у другом издању год. 1763. — Овоме знаменитом дјелу рад сам у посебном чланку обратити нарочиту пажњу

гији православне цркве, и што је распоред градива и систематисање текста друкчије од распореда у овоме другом дјелу, које споредне разлике нијесу овђе од никакова пресудног значаја, јер је таково отступање и самосталност у извањској и неслужбеној црквеној књижевности и дозвољено и потребно.

Што се тиче самога превода, он је предан јавности у руху нашег миловучног јужног нарјечја, а да је у складу са нужном тачности, у томе је довољан јамац како прокушана књижевна снага преводиочева, тако исто и одобрење и потпора србијанског архијерејског сабора, који је у старању своме за прохват ерпске црквене књижевности, и унапријеђење свог свештенства у општем вјереком знању, удостојио исти превод лијепе награде из књижевног фонда владике Јанићија.

На завршетку овога свог приказа, којијем најтоплије препоручујем набавак истог дјела свакоме православном брату Србину, који га досад набавио није, *да се оснажи, окријети и уздигне јачом стознајом истинитости величине и лепоте светог православља*, — ја не могу пропуштити,

а да не приведем још и оне ријечи самога писца, који на крају свога предговора у великој својој смирености овако говори:

„Ако ова књижица донесе каква добра, ми ћемо то приписати Божјој милости, која се често и с мајушним служи, да изврши своја чудеса“, — и који у посветном дјелу износи оне красне осјаћаје, што испуњаваху његову душу, што му је Бог отворио врата своје истинске цркве кличући: „Срећан сам, што припадам православлу; па бих шћео да подијелим своју срећу и с другима. Ето, зашто улажем у то свето дјело све, што ми је Бог дао силе и јачине“!

И заиста, свесилни и велики Бог не престаје чинити своја чудеса. Он је својом великом милошћу и опет учинио, да од Савла постане Павле, и да тако вриједни писац приказаног дјела зађе у ред најважнијих и најјачих стубова у савременој радњи живе Христове цркве на земљи; у радњи и настојању око њеног свестраног проширења и утврђења на истинској ријечи Божијој.

31. XII. 1893.

Атом.

КРАТАК ОПИС ПРОТОПРЕЗВИТЕРАТА ПЕТРОВАЧКОГ.

1. *Парохију петровачку* састављају: варошица Бос. Петровац (урачунавајући овамо селске околне куће) и села: Рашновац, Колунић, Меденопоље и Суваја.

Ова парохија има 361 кућа са 2735 душа.

а) Петровац варош има 36 кућа и 215 душа; околне вароши сељана, што припадају овој вароши има 52 куће и 384 душе.

У цијелој парохији овој а и у цијелој вароши као и око варошице, старосједиоци су православне и мухамеданске вјере, а и сад других нема, осим којег чиновника и двије куће у вароши, што су уз окупацију доселили, који су римокатоличке вјере. Пошљедна ова двојица баве се биртијом (гостијоном).

У Петровцу је црква парохијална од тврдог материјала саграђена, којој је темељни камен, дана 21. јуна 1884. положен. Довршена је иста црква у 1890. г. Освјетана је 20. Јула 1891. од Његовог Високопроеосвештенства АЕ и

Митрополита Дабро-босанског госп. Ђорђа Николајевића. (Опис освјештања ове цркве изишао је у IX. и X. свесци „Босанско-Херцеговачког Источника“ од 1891. г.)

Од Петровца пођавши истоку цестом петровачко-кључком, на 20 минута, постоји лијепо ограђено варошко гробље звано „Трешњице“, у коме је прошле године подигнута капела, за лакше сахранивање мртваца приликом непогодног времена, а и св. литурђија овдје се сваке године врши 25. априла, т. ј. на Марков-дан, почем је још од старина обичај био, а и сад је, да се на тај дан на гробове умрлих иде.

Старина у самом Петровцу нема никаквих.

б) Сјеверо-западу уз сами Петровац пружа се село под ову парохију спадајуће Рашновац, са 37 кућа и 268 душа.

У овом селу близу воде, која се зове „Пећиниом“, налази се једна стара зидина, за коју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

народ држи, да је црква била, али се о томе још ништа поуздано незна.

в) Село Колунић, које је од Петровца југу пођавши 4 кил. удаљено, пружа се испод планине Црвљивице и Осјесенице са 131 кућу и 1050 душа. Старосједиоци су Срби православне вјере. Има 13 кућа из Лике по окупацији досељенијех, који су такођер исте вјере као и старосједиоци, изузевши 3 куће римокатоличке вјере.

У Колунићу на доста узвишеном брду постоји још од старијег доба мала црквица, којој је храм св. Христово Преображење.

По народном предању, ова је црква озидана у истој години, када је Бишаћ (Бишће) у османлијске руке пао. Она је више пута паљена од непријатеља и народ је поправљао. Така је за свештеничког службовања усопшег протопрезвитера Василије Новаковића два пута прекривана и поправљана, и то први пут у 1852. год. У вријеме посљедњег устанка на сами велики петак 1876. иста је црква од нечовјечних руку непријатељских заједно са свима кућама села Колунића спаљена.

Кад се народ на своја згаришта по окупацији поврати, онда поменути свештеник са парохијанима Колунићким у 1879. год. зидове ове цркве, коју су се доста добро сачували, поправи, покрије и звоник од дрвета уз исту подигне, са којег се звук једног звона по околици и сад разлијеже.

Осим ове цркве у истом мјесту јужно неколико метара од Клисине бунара има зидина, која се такођер „Клисином“ назива. По народном приповиједању ово је била црква св. Ђурђа. Звоник јој је до данас — и ако врло трошан — сачуван.

На источној страни тога звоника на једној надгробној плочи нашло се је од озго и са побочне јужне стране међу два крета са босанском глаголицом написано име *Вучен*. На осталим огромним надгробним плочама нема писма осим неколико крстова у рељефу начињених. Одмах од воде и ове зидине према Петровцу има старих затрцаних зидова, који увјеравају, да је ово мјесто још у давна времена насељено било.

Приликом прављења новог пута, нађена је прије два мјесеца, од Клисине воде и поменуते

старинске цркве св. Ђурђа, на 300 метара удаљена гробница, која је од цигле начињена (попођена и сведена).

Не само у петровачкој парохији, него и у цијелом протопрезвитерату налазе се и денас трагови по већим брежуљцима од рушевина стародревних градића. Такви су одмах сјеверно од саме цркве колунићке, узвишено округло брдо по врху са свим равно а у наоколо види се да је зид био и зове се „Градина“; „Кадињача“ западно до три кил. од Градине; у планини „Осјеченици“ (гдје је нађено нешто и старог оружја, стрјелица и копаља) и Грмечу.

Осим ових градина још показују ти нумерисани „Мрамори“ (римске миље) трагове римског пута (цесте), која је спајала Далмацију са садашњим Сиском (преко планине Црвљивице и Рисовца). Види овогодишњи „Гласник земаљског музеја“ од грађевинског савјетника г Балифа, опис цесте.

з) Пођавши западно од Колунића јужно-западно од Петровца под планином Осјеченицом налазе се сјенокоси односно поље, које се „Меденим“ зове. Овдје прије окупације није ни једне куће било, но само су Колунићани држали чобанске зимске колибе. Послије окупације насељено је из Лике 10 кућа са 83 куће, и то су Срби православне вјере, који се тежаклуком баве.

На источној страни од сеоца Меденог поља на лијепој равници има једна громила, која се види да је од порушеног зида створена; но пошто је сва земљом обрасла, то се ништа поуздано о истој не може рећи, него народ држи, да је ово негда црква била и сад ју црквином зову.

д) Од Петровца пођавши једно пола сата хода западнеј страни настаје село Суваја са 95 кућа и 735 душа. Старосједиоци су све Срби православне вјере, међу којима има по окупацији из Лике досељенијех 8 кућа, који су исте вјере као и старосједиоци. Има само једна кућа римокатоличка такођер из Лике насељена по окупацији.

Прије неколике године у Суваји сељани су направили од дрвета шимлом покривену једну капелу на врло лијепо мјесту, које је младим растићима обрасло, па их је дивота погледати. Међу овима је и гробље смјештено. Црквена

Унутрашња израда ове капеле и данас је недовршена, али се ипак у њој у извјесне празнике преко године и уз часне poste свршује св. литургија. У прошлој години сељани су сувајски једно звоно добили и на дрвени звоник подигли.

2. Југоисточно од Петровца за 9 километара удаљено лежи село Буковача са парохијом истог имена, која се састоји из села: Буковаче, Дринића, Ведрог-поља и Баре. Она броји 205 кућа са 1511 душа. По организацији ова парохија остаје као и сад, т. ј. нити јој се шта додаје, нити одузима, нити пак измјењује.

У цијелој парохији Буковачкој живе све Срби православне вјере. Међу овима има 34 куће, који су се по окупацији из Лике доселили, но и они су сви исте вјере као и старосједиоци.

а) Село Буковача има 54 кућа са 455 душа. Парохијална је црква у овом селу и то управо на сред парохије, а храм јој је „Рождество Богородичино“ 8. септембра. Ова је црква још за владе отоманске у 1866. год. трудом народа од камена подигнута, али је она са цијелом околицом у 1876. год. кроз бурни устанак од непријатеља спаљена била.

И ако је ова црква изгорјела опет јој се зид доста добро сачувао, те по окупацији у 1882 г. парохијани буковачки исту покрију, звоник подигну и на исти једно звоно поставе, које побожни народ на св. богослужење позива.

Ова парохијална црква освјештана је од Његовог Високопреосвештенства АЕ. и Митрополита Дабро-босанског госп. Ђорђа Николајевића у недјељу 21. јулија 1891. год. (Види св. IX. и X. „Бос.-Херц. Источника“ од 1891. г.).

Код цркве у Буковачи још прије пошљедњег устанка народ је ове парохије српску школу о свом трошку издржавао, пак је намјером том по окупацији овдје једну кућу подигао; но почем материјално за отварање и издржавање школе осигурани нису, то им ова кућа служи за склониште при долажењу цркви кад је непогодно вријеме.

У овом селу осим једне неистражене шумом обрасле градине зване „Ђуриновача“, која се сјеверно од цркве налази, нема других старина, него један врх, што се зове „Стражбеница“, који се на источно-јужној страни од цркве налази, а изгледа да је ту негда кућа, а можда и црква била.

б) Дринић село лежи источно од Буковаче са 75 кућа и 532 душе

У Дринићу селу т. ј. пођавши истоку од споменуте Стражбенице близу воде Меденца на једном доста узвишеном брежуљку има старинска црквица такође са гробовима старинским. Брежуљак је овај сад ситном шумом обрастао, те о старинама овим још ништа испитано није. На брежуљак овај гдје је црквица, излази се једнијем путем, који се од западне стране на до црквине пружа.

в. Од цркве буковачке преко брда пођавши југу под планином Црвљивицом налази се један велики долац који се Шековцем зове а служио је прије за пашкулу, јер није у њему ни једне куће било. По окупацији овдје су неколике куће из Лике населиле се. Ове куће подпадају под село Ведро поље, које се одмах од Шековца испод Црвљивице до села Колунића пружа.

Ведро поље са Шековцем има 38 кућа и 230 душа.

г. Од цркве Буковачке пођавши управо западу, а према Петровцу има село под именом Бара са 38 кућа 294 душе.

У последња два села старине никакве познате ми нису.

Ова парохија Буковачка одвећ је скривита тако, да од цркве до најдаљне куће под ову парохију спадајуће нема више од један сахат хода.

3. Сјеверо-источно од Петровца налази се парохија Смољана, састојећа се из села: Смољане, Јањила, Капљува, Крње-јеле и Ваганца бравеког. По организацији ова парохија остаје у цјелости и неповријеђена т. ј. дјелови њени остају исти.

Сва ова парохија броји 302 куће са 2055 душа, и то су у цијелој парохији Срби православне вјере како старосједиоци тако и досељеници. Ових последњих у свој парохији има само двије куће које су по окупацији из Лике доселиле.

а. Смољана село пружа се испод планине Огумаче, има 128 кућа са 897 душа. У овом селу готово на сред парохије, послје окупације подигнута је црква од дрвета, која је с поља и изнутра набачена тако, да изгледа као да је од камена озидана (жали Боже што баш и није од камена, јер сам сигуран да би мало више него од дрвета коштала, дочим камена доста у бли-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

зиди има). Она је дугачка 12·60 цн. метара, ширина 9 а висока нешто више од 3 метра. Олтар јој је дугачак 5 а широк исто толико метри. Иконостас јој је на дрвету врло лијепо израђен, а распоред му је овај: У горњем редку на средини је Христова икона а околу ове са обе стране по 6 апостолских икона. Више овог редка на средини је крет од дрвета са распјатијем Спаситељевим. Двери су такође лијепо израђене са иконама, Богородичном и Ангела Гаврила а више ових царев: Давид и Соломон. Око двери такође су иконе с једне стране Христова, св. Јована и св. Николе а са друге стране, Богородичина, пророка Илије и св. Ђурђа. На своду црквеном икона је Христова а околу су четири Јеванђелиста. У олтару је такође на своду икона Богородичина.

Звоник је ове цркве од дрвета подигнут на ком је пр. год. једно звоно смјештено, које је 20 јула 1892. год. са дозволом и благословом Његовог високопреосвештенства освештано.

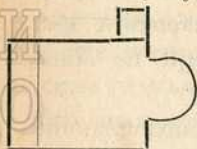
Храм је овој цркви намјењен св. пророк Илија, но она још освештана није.

Од цркве пођавши јужно за једно 10 минута ода и то код кућа Латиновића, имају зидине некакве али још истражене нијесу.

б. Од цркве пак $\frac{1}{2}$ сата идући право истоку под планином Грмећом пружило се село Јањила од 55 кућа са 382. душе.

У Јањилима близу бунара „Овчаре“ јужно на 50 корачаја нађена је зидина, коју су још прије прошлог устанка ондашњи становници откопавати и чистити почели били, али им то од Турака забрањено буде.

Прије на 4 год. састану се опет сељани, откопају и у неколико ову зидину очисте. Истоку је управо окренута, као што се наше цркве обично окрећу а изгледа од прилике овако:

Црква је дугачка 9·60 цн. метри, а широка 6 метри, зид јој је дебео 70 центиметри. Олтар је округлао у кога је зид при земљи био дебљи, јер му се и сад перваз познаје, који је дебео 46 центиметара, а он је дугачак од перваза до ра-

мена црквеније $2\frac{1}{2}$ метра. Од западне стране цркве призидана је била препрата, која је од цркве са зидом преграђена. Она је дугачка 4·30 центиметара а широка 5·60. (за 40 центиметара ужа је од цркве, и то је ваљда за то, што је у препрате зид више него црквени порушен пак се точно измјерити не може). У ове прспрате зид изгледа нешто тањи него у саме цркве. Из притвора види се да су врата била у цркву и то на средини западног попрјјеког зида црквеног, који је као што напоменућ дијелио цркву од притвора. У Притвора била су опет врата од јужне стране уз сами јужни западни угао црквени. Са сјеверне стране ове цркве од самог рамена црквеног од кога почиње олтар, изведен је такођер један призид дугачак 3 а широк 4 метра. По прилици у овај призид врата ни од куда ишла нијесу него из саме цркве. Држим да је ово ђаконик или исповједаоница била, или можда је за оставу црквених ствари служило.

Приповједали су ми да је у овом сјеверном призиду, кад је откопават, један новац златан нађен, али какав је био и куд је пристао незнадоше ми казати.

На западној страни од ове зидине црквене има неких брежуљака, који изгледају да су од порушеног и земљом обраслог зида.

Још од памтивијека народ је код ове црквине састајао се и обично на Покров св. Богородице св. богослужење обављато је, а особито кроз часни пост. Јужно од црквине на 10 корачаји направљена је у 1890. г. једна мала од дрвета кућица, у којој се и сад на поменути празник народ састаје и топле молитве Господу приноси.

в) Југо-источно од цркве Смољанске $\frac{3}{4}$ сата и то око цесте, која води из Петровца кроз Бравско варошици Кључу, простире село Капљув са 40 кућа и 246 душа.

г) Од Капљува југо-источно одмах настаје село Ваганац Бравски са 39 кућа и 267 душа.

д) Од цркве Смољанске западу пођавши за $\frac{1}{2}$ сата пружа се село Крња-јела су 40 кућа и 263 душе.

У пошљедња поменути три села старине никакве познате ми нијесу.

(Наставиће се).

РАЗНО.

Наредба српског православног св. архијерејског синода у Аустро-Угарској монархији, да манастирске управе воде манастирске летописе.

„Одлуком архијерејског синода из сједнице синодалне, држане у Карловцима 22. октобра (3. новембра) 1893. год. ад бр. Син. зап. 26. ех. 1893. стављено је у строгу дужност свакој појединој управи српско-православних манастира у митрополији Карловачкој, да уводи у одређену zgodnu књигу важније догађаје, који се догоде у манастиру, или који стоје у свези са манастиром, или који су од великог значаја по православно онопредјелну српску цркву и српски православни народ у оним крајевима тако, да ти записи буду летописима манастирским, који ће и каснијим нараштајима и вјековима давати могућност, да тачније сазнају и темељније просуђују прошлост тих српских православних задужбина и сувремених им главнијих догађаја из живота наше цркве и нашега народа, што ће без сумње бити од не мале користи по саму повјесницу једне и друге чињенице“.

Окружница српског правосл. св. архијерејског Синода у Карловцима, свима епархијским Конзисторијама о камилавама за свјетовно свештенство. „Одлуком срп. правосл. архијерејског Синода од 21 октобра (2. новембра) 1893. године ад М. 435 ех 1891, 434 и 459 ех 1892. Син. 14 ех 1893 дата је дозвола и благослов, да мирско свештенство у цијелој српско-православној митрополији карловачкој мјесто досадашњих капа носи капе у облику јеромонашких камилавака од отворено праве чоје или кадиве.“

Римокатолици моле славенску службу. Римокатолички свештеници спљетског владичанства у Далмацији, управили су молбу на папу, у којој га моле, да дозволи, да у својим црквама служе на старо-славенском језику, као што то и ми Срби чинимо. Римокатолици служе иначе свуда на латинском језику, па је то народу са свим неразумљиво.

Добротвор. Др. Љубомир Радивојевић. лекар из Каменице покљонио је српском министарству просвјете у Биограду лијепо свету, да се о снује фонд за просвјетне цијели а под његовим именом. Скоро је положио 12.000 динара да се дода томе фонду. И тако укупан фонд износи преко 100.000 динара.

Свештеник покљонио годишњи бир својим парохијанима. Васо Берић, свештеник врљански у протопрезвитерату кључком, који привремено послужује обје Слатине у истом протопрезвитерату, покљонио је у мјесецу новембру 1893. године парохијанима слатинским сав годишњи бир у име купљеног земљишта за цркву „Слатинску“ — „Тилабовац Раван“ од власника Дервиш бега Филиповића, и тиме олакшао купњу, јер су парохијани између себе покупили новац у име бира свештенику Васи Берићу, и за тај новац купили речено земљиште крај цркве.

Перо Уљаревић. Дана 5. фебруара о. г. умро је напрасно у Брчком честити Србин, уважени трговац, родољуб, пресеједник тамошње срп.-правосл. црквено-школске општине Перо Уљаревић у 46. живота свога. У њему је, осим ожалошћене супруге са три сина и грађанство брчанско изгубило угледна и вриједна члана, а нарочито српско-православна општина, којој је покојник више година био пресеједник. Бог да га прости и помилује! Вјечна му памјат у народу српском

Вандализам у цркви. Истина прошла су она стара и зла времена; престала је отмица, грабеж и насиље. Већ се не руши, не пали, не роби; не оскврњавају се светиње народне, светиње хришћанске. Сад је добро и мирно доба, — доба златно; народ дише у миру. Дижу се школе, озиђују се порушени храмови; разлијеже се звекет звона и — цркве и манастири у славу Бога пропојаше. Сад је добро, сад слобода влада!

Ну уза све то није нестало насилника, још они живе, вријеме их чува, држи их земља.

Узмите ево Абдерите гатачке! Они на силу Бога, а уз пркос митрополиту мостарском отворише цркву и дигоше из ње на 14. јануара: *стихар, наруквице, надбедреник, епипирахил, свангелије и крст*, те однијеше на „свето-савску забаву“, и тим се освјештаним стварима уметаху и у њима представљаше неки *Ратовић* двије ноћи улогу св. Саве. Те су црквене ствари лежале (двје ноћи и један дан) у једној соби биртије, гдје их је могао сваки влачити и облачити по својој вољи, па — ако је баш хтјела и — келнерица!

Ово је — по моме скромноме мишљењу — жалосно. Жалосно — велим, а ето нека своју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рекну они, који те ствари добро разумију. Ја сам свјетовњак — нијесам свештеник, да просуђивам, но вас, браћо, питам и — одговорите ми!

Само вам морам и ово рећи, да је Гачанима казивао њихов прота и поучавао их, како те ствари они не смију употребити на забави, но да се раније побрину за одјећу, која би их до 4 фор. стала, а кроз 3 сата се сашила; но они: једна глава, стотину језика! Бе они да знају „Типике“ и дужности и права црквена, — бе да више знаду и од проте и владике. Они да никога не питају; а ако им се не би дали кључи, да ће и врата обити. — Таки су вам ови наши насељени Гачани!

Но ипак упиташе митрополита телеграфично и — он им забрани! — А они шта ће?! Ето вам испричах!

Херцеговац.

Потомак цара Лазара. Један чешки лист нашао је за вриједно, да саопшти свијету, како у Чешкј живи потомак косовског мученика, српског цар Лазара.

Нашло се, да је у Старој Србији и послѣје Стевана Високог, остао огранак Грбљановића. Један од потомака овог огранка, по имену Милош Лазаревић-Грбљановић прешао је у Аустрију. Његова унука Отилија Лазаревић Грбљановић, последна у том племену, удала се за аустријског официра Худечека пл. Црнуцкија, који сада живе у Будви, а син овог официра кани, да поред очевог узме и славно породично име по матери. Он се зове Евђеније Худечек Грбљановић.

Престао. „Домаћи Лист“, што је излазио у Сомбору пуне три године под уредништвом Стевана Коњовића, српског учитеља — престао је излазити због слаба одзива претплате.

Јавна благодарност. Висока земаљска Влада у Сарајеву, милостиво благоизвољела је подарити ново-освјештаној цркви, храму св. Тројице, у селу Придворцима, слиједеће свештене одежде и црквене утвари: 1 бијело свештеничко одијело; 1 црквени фелон са стихаром; 1 путир са малим дискосем и звјездицом; 1 дискос са звјездицом; 1 копље са кашичицом; 2 велика чирака пред двери; 4 кандила и то: 1 велико и 3 мала с чашицама; 2 чирака трисвјећњака, на св. трапезу; 2 мала чирака такође на св. трапезу; 1 полијелеј (многосвјећњак); 1 кадионицу; 1 кутију за св. частице, и 1 кутију за св. миро.

Поред свију тих драгоцјенијех поклона, Висока земаљски Влада, подарила је још поме-

нутој цркви и ове св. књиге: 1 Еванђеље; 1 Апостол; 1 Антологију; 1 Триод; 1 Пентикостар; 1 Псалтир, и 1 књигу молитве за владоаца.

Од стране ове српско-православне управе, у име цијелога народа припадајућег поменутој цркви у Придворцима, изриче се најтоплија и најсурднија благодарност Високој земаљској Влади на горепоменутом високом дару, са којим се је св. храм — дом Божији, као и његов служитељ — свештеник — доста добро украсио и окитио.

Манастир Дужи, 29. јануара 1894.

Герасим Јовановић,

игуман.

Исказ добровољна прилога добивена пригодом свето-савске бесједе држане у корист српске школе у Травнику 1894. Као и прошлих свето-савских бесједа, тако и ове — сјетили се родољубиве душе и наше ове српске школе, овог нашег мезимчета, те нам дарезљивошћу својом притекоше у помоћ са ниже назначеним свотама: По 5 фор: г. г. Н. В. Бошковић из Загреба, Густав Сокер'е из Загреба; по 4 фор: Шкуљевић и Аничкић, из Трета, Јул Карл Стурт, престојник из Травника; по 3 фор: Високо пречасни госп. Серафим Перовић, митрополит из Мостара, Јован Манојловић, пресједник окр. суда из Травника, Глиша М. Јефтановић, из Сарајева, Јован Т Чавић, из Новог Сада, Нико Фуфић, из Травника, П. Николић из Загреба; по 2 фор: Високопреосвештени госп. Ђорђе Николајевић, митрополит из Сарајева, В. Петричић, из Љубљане, Ливије Радивојевић, пресједник суда седморице из Загреба, Јован Ђуришић — Биорац, из Руме, Ђорђе Лазо Шећеровић, из Плевња, Миле П. Радетић, из Приједора, Симеон Тодоровић, игуман манасти. Житомишлића, Арса Поповић, из Вел. Бечкерека, Вакслер из Брчке, Опшкрбни магацин, Панчић ректор надбискупског сјеменишта, Др. Швајгер, Симо Мостарац, Јован Гривец сви из Травника; по 1. фор: Стеван Живковић, капетан из Бишћа, Ристо Кондић, из Приједора, Перо Уларевић, из Брчке, Васо Пауковић, кр. јавни биљежник, из Карловца, Васо Стојановић, Сански Мост, Др. Љубомир Радивојевић, из Каменице, Братство манасти. Гомионице, Бр. Митриновић, из Приједора, Душан Петровић, геометер, Хенцл, тајник, Плавец, капетан, Перо Вуковић, Вукан Павловић, сви из Травника; по 50 новч. Драгојевић канцелиста из Травника.

Укупна свота добровољна прилога	77 ф. 50 н.
Од улазница пало је	121 „ 20 „
Од томболе добивено	28 „ 43 „
Укупна свота	227 ф. 13 н.
Кад се трошак одбије са	59 „ 35 „
Остаје чист приход	167 ф. 78 н.

Свима гореименованим приложницима изриче ова општина срдачну и најтоплију благодарност на дарожљивом њиховом приносу. Не мање одајемо хвалу свима пјевачима дилетантима, који су се трудили, жртвујућ своју свакидању зараду, само да што боље са нашим учитељем господином С. В. В. племениту задаћу изврше и светао српски образ пред свијет изнесу. Младим и оп-

штеуваженим свештеницима. г. г. Николи Адамовићу и Данилу Адамовићу нека је на дику, а од нас хвала, на онако лијепим и поучним беседама. Особито признање заслужује и учитељ свршени богослов госп. Владимир Пејовић, који је са својим милозвучним баритоном као пјевач, а и као зборовођа у неким пјесмама судјеловао.

Дај Боже, челичио се овај племенити рад у срцу српске младежи, те да нам се сваке године, покрај овако малог числа српског живља, повећа број судјеловача.

И приложницима и свима судјеловачима изискрене душе и срца кличемо: живјели!

У Травнику 6. фебруара 1884.

Српско православна општина.

ЧИТУЉА.

† Лука Каран-Карановић,

свештеник и парох ведовички у претопрезвитерату
Бос. Костајничком.

Са болом тужног и ожалашћеног срца јављам свима друговима као свештеницима и учитељима, да је неумитна смрт отргла нам са овога свијета, овог одличног, примјерног и најомиљенијег друга.

На дан 16. јануара 1894. год. у 10 сати прије подне, након полугодишњег боловања од суве болести, испустио је своју племениту душу овај служитељ светог олтара у 24 години свога млађаног живота, на крилу своје сиротне браће, учвијелене и ожалашћене супруге. Спровод покојников извршен је онаким редом, какав то само заслужује наш незаборављени и омиљени Лука. При опијелу као и спроводу присуствовало је шест свештеника, наиме: пречасни Петар Гаковић протојереј крупски, часни: Михаило Карановић парох новски; Васо Марјановић парох ашански; Јован Гаковић парох рујишки; Миладин Глушац парох адровачки; и јеромонах Василије Вејновић, а од његових другова присутни су били: најомиљенији друг и пријатељ покојников Јован Марјановић српско-православни учитељ из Санског Моста и Стојан Враћешевевић српски учитељ из Чађавице.

Над земним остатцима покојников држао је кратак говор пречасни П. Гаковић, истакнувши у њему ријетке особине, које су красиле и одликовале нашега љубљенога Луку.

Уважени, општељубљени и омиљени наш друг, и служитељ св. олтара, рођен је у селу Ведовици 1869. год. од благочестивих и побожних родитеља, свештенојереја оца Јована и матере Марије, које му обоје рано покоси немилата смрт оца 1891. год.; а матер 1885. т. ј. онда, кад им син Лука у школи бијаше.

У 1884. г. свршио је Лука основну школу код свог сад ожалашћеног стрица и свештеника Михаила Карановића — који тад бијаше учитељ у Новом — са одличним успјехом, те по особином његову дару и вољи за науком, даду га родитељи о свом трошку у сарајевску велику гимназију, у којој је Лука три гимназијска разреда свршио са одликом, а одавде по вољи родитељској примљен би у српску православну богословију у Рељеву 1887. год. коју је у 1891. год. свршио са одличним успјехом, ђе је и ухватио корјен своје несретне и суве бољетице.

Желећи шта више своје народу, а особито српској младежи од користи бити, наш Лука по свршетку богословије, по особитој вољи и жељи новскога народа, би изабрат за учитеља на српско-православној школи, у којој је служби остао све до 30. јуна 1893. год. Но видјевши зле пошљедице своје слабости, он науми оставити — напустити ту тешку службу, те се 18. јануара 1893. г. ожени, а потом исте године о Васкресу ступи у чин свештенички, гдје је као свештеник своју учитељску дужност вршио до 30. јуна и. г. а тад предузе очеву парохију да је служи као са надом не би ли своје слабо здравље побољшао,

www.но.св.е то бијаше узалудно пошто несретна боља бијаше мах преузела и он скоро након мјесец дана леже у постељу.

Неоцјењиве су и риједке особине, које су вазда красиле душу нашега омиљенога и незаборављенога друга Луку, не само као ђака у кругу својих другова, но још више као учитеља и васпитача српске младежи и као свештеника и пастира свога духовнога стада.

Српски народе, и ти духовно стадо свог доброг почившег пастира Луке, изгубисте из своје средине оног младића и узор духовног пастира са којим сте се сви у опште дичити и поносити могли.

Изгубили сте из ваше средине онај неувели и красни цвијетак, који ће се ријетко кад више код вас и уопште у овом крају појавити.

Ви удвијељена браћо и ожалошћена су-руго, изгубилисте жељно очекивану и веселу утјеху свога правога радоснога и честитог живота. Ми сродници, пријатељи и другови нашега доброга и честитог Луке, изгубилисмо између себе онога, код кога је свако и могао утјехе, духовне хране и сваке помоћи у свако доба наћи!

Но ожалошћена браћо, другови, сродници и пријатељи, дај да се у овој жалости и туги запитамо, гдје нам одилази ово неоцјењиво и мило благо наше? и дал на оном мјесту има још ко, који ће дочекати нашега честитог и вазда љубљенога Луку? Тамо, дакле, гдје је божавиште вјечности, гдје је свети и блажени живот, тамо гдје су душе наших преминулих другова и сродника и пријатеља, које је немила смрт покосила,

— тако у то мјесто светишта, носе анђели добру блажену душу нашега никад незаборављенога и омиљеног Луке.

Па за то ожалошћена браћо, сестре и другови немојте тужити и очајавати, јер та чаша мора се попити, и вјечни Божји закони остају непромјенљиви.

А ти честити добри и љубљени наш Лука, ти, који си се спремио да будеш достојни и прави служитељ св. олтара, вјечности његовој није било у вољи да тако спреман и даље служиш службу Богу, и да своје српско-православном народу од користи будеш, па зато твојом добротом немој нас ожалошћене и удвијељене заборављати, и опрости нам ако смо ти што сагријешили.

А љубав твоја коју си са својима друговима и пријатељима уживао и имао, биће неувело цвијеће твоје младости, а другови ће твоји пријатељи и сродници подићи ти на твом гробу достојну и заслужену успомену, која ће им бити неувело цвијеће, и која ће успомема до гроба нас сјећати, да смо 16. јануара 1894. г. а у 24 години млађаног живота изгубили опште љубљенога и најмилијега друга и пријатеља, одличног дјелатеља винограда Господњег Луку Каран-Карановића, чије ће име онда у незаборављеном видимом и невидимом спомену код нас остати, а ти ћеш тамо брате Лука са Господом у рајским милинама пребивати.

У Санском Мосту дана 28./I. 1894.

Јован Марјановић,

врш. богосл. и срп.-прав. учитељ.

ПРАВОСЛАВНОМ СВЕШТЕНСТВУ И ЦРКВЕНИМ ОПШТИНАМА:

Одавно се осјећа потреба, да се наше православне цркве снабдјеју и украсе са одјејањима, иконама и осталим црквеним утварима, израђеним у строго православном духу.

Познато је свима, да су наше православне цркве до сада снабдјеване са онакарађеним одјејањима и другим црквеним потребама.

Поред ових продаваца, и многа друга лица, која нијесу имала ни умјетности ни спреме, радила су ове послове сама или су служила као агенти, необзирући се ни најмање, да ли је то за православноу богомољу или не.

Наша радња, коју смо ми овдје у Земуну отворили, моћи ће снабдјети свакога са свима црквеним потребама, књигама и иконама једино у православном духу. Зато молимо поштовано свештенство и црквене општине, да нам се изволе са поручбинама обраћати, пошто смо увјерени, да свакога можемо у свему поштепо услужити.

Цјеновнике наше шаљемо на захтијевање свакоме бесплатно.

У Земуну, на св. Николу 1893. год.

С поштовањем:

Витомир Марковић и Павловић,

кројачи цркв. и свешт. одијела и продаваоци свију црквених утвари.